ఆంధ్రశిల్పి

సచిత్ర మాస పత్రిక

సంపాదకులు

శ్రీ గణపతి శాస్త్రి: శ్రీ సాంబశివ రావు

౧౦, నరసింగపురం వీథి,

మౌంట్ రోడ్, మద్రాసు.

విషయసూచిక

పుట.

సంపాదక సమీక్షలు	సంపాదకులు	౩
ఆహ్వానము	శ్రీ పోతుకూచి సుబ్రహ్మణ్య శాస్త్రి గారు	౫
పోటునాడు	శ్రీ రమణారెడ్డి గారు	౬
ప్రతి సీర	శ్రీ భట్టి ప్రోలుకృష్ణమూర్తి గారు	౭
ముని మాణిక్యం	శ్రీ ఉన్నవ గోపాలకృష్ణ గోఖలే గారు	౯
చిత్రి జగత్	శ్రీ "విశాఖ" గారు	౧౩
మనిషి ఖరీదు	శ్రీ అనిసెట్టి సుబ్బారావు గారు	౧౭
ప్రకృతి శిల్పి భగీరథి	శ్రీ సంజీవదేవ్ గారు	౨౫
చెప్పని సందేశం	శ్రీ శ్రీరంగం శ్రీనివాసరావు గారు	౩౦
తిరువాన్కూరు కుడ్య చిత్రాలు	శ్రీ కె. పి. పద్మనాభన్ తంపి. బి. ఏ. గారు	౪౦
గ్రంథ విమర్శనము	... ...	౫౦

శిల్పాలు

త్రివర్ణ చిత్రము ... ... బందరు కలంకారీ అద్దకాలు

తిరువాన్కూరు కుడ్య చిత్రాలు

గమనిక

వ్యాసాలు పంపేవారు విడివిడిగా ఒకేవైపున వ్రాసి పంపాలి. అవి తిరిగి కావలసినా, సమాధానాలు కావలసినా తపాలావ్యయం వ్యాసకర్తలే భరించాలి. వ్యాసకర్తల ఆశయాలకు సంపాదకులు బాధ్యులు కారు. విమర్శనార్థం పుస్తకాలు పంపేవారు రెండేసి కాపీలు పంపాలి.

సంపాదకులు.

బందరు కలంకారీ అద్దకం

సంపుటి ౧

ఆంధ్రశిల్పి

స

సంపాదక సమీక్షలు

వీరేశలింగ వర్ధంతి

వీరేశలింగ శతవార్షిక వర్ధంతి త్వరలో రాబోతూంది మద్రాసులోను, రాజమహేంద్రవరంలోను ఈవర్ధంతి ప్రయత్నాలు సంగ్రహంగా జరుగుతున్నాయని వింటున్నాము.

ఈనాడు ఆంధ్రదేశం సాంఘికంగా గాని, రాజకీయం గాగాని, సాంస్కృతికంగా గాని, వాఙ్మయరూపంగాగాని,ఏదైనా ముందడుగు వేసిందంటే అది ఆమహామహుని అంకురార్పణవల్లనే. ఈనాడు మనం ఏశాఖలోనైనా అడుగున పడి ఉన్నామంటే అది ఆయనదివ్య సందేశం ఇంకా ఆచరణలో అవలంబించక పోవడం వల్లనే.

సాంఘికంగా ఆయన ఆదర్శాలు సర్వులూ అంగీకరిస్తున్నారు. కాని ఆయన ఆదర్శ శిఖరాలు ఇంకా అందుకోవలిసే ఉన్నాయి. వాఙ్మయ రంగంలో నాడే వ్యావహారిక భాషా వాదం, వీరేశలింగం అంగీకరించాడు. కాని అది నేటి వరకూ, ప్రభు

త్వానికీ, విశ్వవిద్యాలయానికీ మూలకాకిగా
ఉండి పోయింది ఇల్లాగే ఆయన ఆదర్శా
అనేక శాఖల్లో మనకి అందరానివి గా
ఉన్నాయి. నూరు సంవత్సరాల నించీ ఆయ
చైతన్యశక్తి మనలో ప్రవహిస్తూనే ఉంది
కాని అది క్రమంగా సన్నగిల్లి మనం ఆయని
మరిచి పోయాము.

ఈ మాట కొందరికి అతిశయోక్తిగా క
బడవచ్చునుగాని. ఇది అక్షరాలా నిజం
దీనికి ఋజువు కావలిస్తే ఒకసారి రాజమ
హేంద్రవరం వెళ్లి వీరేశలింగ సంస్థలన్నీ పరి
లిస్తే తెలుస్తుంది.

వారు స్థాపించిన హైస్కూలు ఒకవైపు
నించి శిథిస్తు పడి మీద పడేటట్లు ఉంది ది
పరిపాలన విషయంలో అనేక వాదో
వాదాలూ, స్పర్థలు పెరిగి, కక్షలు బయ
దేరినాయి కోర్టులలో కెక్కిన ఆ వ్యవహ
రాలు అయిదారేళ్లనించీ అల్లాగే ఉన్నట్లు
కనబడుతుంది. వీరేశంతు శరణాలయం తో

శిథిలమైనవన్నీ అస్తవ్యస్తంగా నడుస్తున్నాయి. ఆఖరుకి ఆయన ప్రతిమకూడ సరియైన సంరక్షణలేక దిక్కుమాలినట్లు కనిపిస్తోంది. ఆ విగ్రహంకేసి చూస్తూంటే భగ్నమైన తన ప్రయత్నాలన్నీ ఆ మూర్తి భావిస్తున్నట్లు కనబడుతుంది.

వీరేశలింగ సంపుటాలు చాలా వరకు అలభ్యంగా ఉన్నాయి. వాటిని ఎవరైనా తిరిగి ముద్రిస్తే ఎన్నయినా ఖర్చు పడతాయి. వారు రాజమహేంద్రపురవాసులకిచ్చిన పురమందిరం కూడా ఇంచుమించుగా శిలాంటి పరిస్థితిలోనే ఉన్నట్లు కనబడుతుంది. ఇది అంతా వీరేశలింగ విస్మరణ కాక మరేమిటి!

వీరేశలింగ విస్మరణ, ఆంధ్రజాతికి అధఃపతనమేగాని, ఆ మహామహుని యశశ్శరీరానికి అంత మాత్రంచేత లోటుకాదు. ఇది ఆంధ్రజాతి ఎంత త్వరగా గ్రహిస్తే అంత మంచిదని భావిస్తున్నాము.

ప్రస్తుతం మద్రాసులోను, రాజమహేంద్రవరంలోను, వర్ధంతి జరపడానికి ప్రయత్నించే వారికి మా అభినందనాలు కాని ఈ ప్రయత్నాలు ఇంకా బాగా మహోన్నత కక్ష్యలో జరగాలి. ప్రతి పల్లెలోను, పట్టణంలోను ఆబాల గోపాలము ఆ మహామహుని వర్ధంతి జరపాలి. ప్రభుత్వము ప్రజలు అందరు ఈ విషయంలో ముందడుగు వెయ్యాలి. వారి సంపుటాల్లో ముఖ్యమైన కొన్ని రచనలు చేర్చి ప్రత్యేక సంపుటంగా వెయ్యాలని ఆలోచిస్తున్నట్లు వింటున్నాము. ఆ అభిప్రాయం హర్షించ దగినదే! కాని వీరేశలింగ సంపుటాలన్నీ పునర్ముద్రితం కావాలి. రాజమహేంద్రవరంలో ఉన్నత పాఠశాల కళాశాలగా మారాలి. వీరేశలింగ సంస్థలన్నీ అఖిలాంధ్రలో ఉన్న పెద్దల పర్యవేక్షణలోకి రావాలి. ఈ సమయంలో ఆంధ్రదేశమంతా ఏకోన్ముఖమై, వీరేశలింగ వస్తు ప్రదర్శనశాల స్థాపించి, దాన్ని ఆంధ్రదేశానికంతటికీ సంస్కృతి క్షేత్రంగా మార్చాలి.

కేవలం రాజమహేంద్రవరంలోను మద్రాసులోను, ఉండే పెద్దలేకాక, అఖిలాంధ్రలలో ఉండే, సాహితీ పరులు, సంఘసేవకులు, రాజకీయ నాయకులు, కలిసి ఈ ఉత్సవానికి ఆహ్వానసంఘం ఏర్పరచి ఈ ఉత్సవం ఆంధ్రదేశమంతా మారుమోగేటట్లు చెయ్యాలి. మళ్ళీ వీరేశలింగ శంఖారావం అందరికీ వినిపించి ప్రజాసామాన్యానికి చైతన్యం కలిగించాలి.

ఆంధ్రుల్లో అందరూ, ఈ ఉత్సవానికి మన జాతి అభ్యుదయానికీ ఉన్న సన్నిహిత సంబంధం గుర్తించి, దీన్ని విజయవంతంగా కొనసాగించడానికి తగిన ప్రయత్నాలన్నీ చేస్తారని భావిస్తున్నాము.

ఆహ్వానము

శ్రీ పోతుకూచి సుబ్రహ్మణ్య శాస్త్రి

(సాహితీ సమితి)

రార సఖుడా !
ఆడు కొందాం
ఆడు కొందాం రార సఖుడా !
కల్ప వృక్షపు నీడ లందున
రార సఖుడా !
పాడు కొందాం
పాడు కొందాం రార సఖుడా !
కీచకమ్మలు తోడు రాగా
రార సఖుడా !
వేడుకొందాం!
వేడు కొందాం రార చెలుడా !
దివిజ లోకము తేజరిల్లగ
రార ప్రియుడా!
వెడలి పోదాం!
వెడలి పోదాం రార ప్రియుడా !
వేడుకలతో కదలి రారా
రార ప్రియుడా !

రార ప్రియుడా !
ఎదురు చూచెడి దాన నేనే !
మది తలంచెద ఆట పాటల
నీ దినమ్మున నైత మావిధి
రార ప్రియుడా !
రార చెలుడా !
మావి గున్నలు పూల దాల్చగ,
మాధవీ లత పొందు గూర్చెను!
రార సఖుడా !
రార సఖుడా !
మాలతీ మధు మాల లల్లి
సేకరించితి నిన్ను గొల్వగ
రార చెలుడా !
రార చెలుడా !
రామణీయత లుట్టి పడగా
రార చెలుడా ! వేగ రారా !

పాటునాడు

శ్రీ రమణారెడ్డి

ఈ సుర్వ క్షీరమ్ము త్రావనా ?
త్రాగుతూ త్రాగుతూ
అల వూయెలైన నే నూగనా ?
ఊగుతూ ఊగుతూ,
శోభ మధురసమేను క్రోలనా ?
త్రాగుళ్ళ, ఊగుళ్ళ, దినరాత్రములు
యిందె ఆగనా ?
ఆనంద మున చొక్కి తూగనా ?
తీరాన నిలువునా
చిరు గాలి కెగిరినా
అల పిల్ల
తెలతెల్ల మల్లెపూవంచు చెంగును నేను
లాగనా ?
అందానితో పొందు –
చందాలతో చిందు –
తీయంద నాలతో తనివి తరుగని విందు
ఈశోభ కందు నిట, నేనందు నిచటనే !
దిన రాత్రములు యిందె ఆగనా ?
ఆనంద మున చొక్కి తూగనా ?
ఆవాస మియ్యదే,
సావాస మియ్యదే
భ్రాతృ స్పర్థలలోక మొద్దురా,
మాతృక్షోభను కాంచజాలరా !
తిరిగి వచ్చే అలల విరిగి కలగిన కలలు –
ఒరిగి విచ్చే అలల పెరిగి మరిగే కలలు –

అల కలల కలకలములో,
వలి గాడ్పు వీవనలలో,
దిన రాత్రములు ఇందె మసలనా?
ఆనంద వారాశి మునుగనా ?
మధుర మోహన గాన మాలపించేనా ?
దిగ్దిగంతాలకో,
చుక్క తెలి పక్కలకో,
ఎచటికో ఏటికో యెగసి పర్వేనా ?
ఎంత త్రాగిన కనులు ఇంక కావలె ననును,
ఈతనివి నార్చుటకు ఒడు సిస్సు లెచటనో ?
వెనుక గలనో లేనో ?
బ్రతుక గలనో లేనో ?
చిదికి పోవునో పూవు ?
విశ్వమ్ము నాది ఈసౌందర్యమే నాది!
విశ్వమ్ము నేను సౌందర్యమ్మునే నేను !
జగతితో పుట్టుదును,
జగతిలో గిట్టుదను !
నేన సౌందర్యాన్ని,
సౌకు చిర్యాన్ని నేనే !
నేనె సౌరభ్యాన్ని,
సొగసు నే నేను !
నేనె సుకుమారాన్ని,
సరస సల్లాపాలు నేనే !
భాగాలు సిరులు సంపదలన్ని నేనే !
విశ్వమ్ము నాది ఈసౌందర్యమే నాది –
విశ్వమ్ము నేను సౌందర్యమ్మునే నేను !

ప్రతిసీర

శ్రీ భట్టిప్రోలు కృష్ణమూర్తి

వ్యోమమునంటు అగ్రమున నున్న మహాలయ సీమ జేరగా
ఆశల నెక్కుచుందురు దినాంతము నందు సుమాళితో, ఫల
స్తోమ యుతో, నదేపనిగ, చూపులు మీదనె నిల్పి, భక్తిపూ
ర్ణామర గానముల్ సలుపు నట్టి జనుల్ నిను చూడగా ప్రభూ !

ఏనొక హీన జాతిని జనించిన పాపినటంచు వారు నన్
లోనికి బోవనే - రసలు లోచన మాదెస ద్రిప్పచూడ దం
చానలు పెట్టినారు ! పథమందొక మూల నణంగి నిత్య మా
కోనను నిల్చియుందు చను గుంపుల జూచుచు నొంటిగా ప్రభూ !

హేయపు జాతిబుట్టి నిను నెన్నడు గాంచని దానవౌట నే
నో యతిలోక సుందరత లొల్కెడు రూపున నెంతు నిన్ను న
ల్లో! యలరుల్ మధూళు లమృతేందు శరద్ద్యుతులర్క కాంతులున్
తీయని పాటలుం జలువ తెమ్మరలున్ గుమి గూర్చుచున్ ప్రభూ !

నామది కావిధమ్మున గనంబడు తావక దివ్యమూర్తి ప్రే
మామృత వీక్షణమ్ముల ననంతముగా జిలికించి చూచినన్ ,
కోమల కంఠమెత్తి పలుకున్ మెలమెల్లగ నప్పు డప్పుడే
దో! మనసెల్ల తన్మయత నొందు ప్రశాంతసమాధిలో ప్రభూ !

ఈ దిన మెవ్వరో తెలిపి రెల్లకులమ్ములవారు లోనికిన్
బోదగు నన్ని యడ్డులను బాయునంచని వింటి: తత్క్షణ
మ్మాత్ర ధరణీధ్ర మెక్కి కనకాలయ గర్భము జేరబోతి, నా
లో దరిలేని కౌతుకము త్రోపులాడగ నిర్గనన్ ప్రభూ !

ప్రతిసీర

ఆలయ గర్భమున్ దరియు సంతట నామది సంతదాక శో
భా లలితమ్మమర్త్యము శుభంకరమున్ మధుశాంతిదమ్ము నై
వ్రేలెడు నీదురూపము చలింప దొడంగెను: చూపు దేహళిన్
వ్రాలిన యంత వీడెను భవత్తరుణాకృతి నా హృదిన్ ప్రభూ!

లోనికి బోయినా నెదుట లోచన గోచరమయ్యె: చంద్రికా
శ్రీ నవ రేఖలన్ వెలుగు చిన్మయ రూపము గా; దలోక శో
భా నివృతాననాంబుజ భవన్మృదు హాసమధూళి కాదు; మొ
ద్దై నిలువంగ బడ్డ నలుపైన శిలాకృతి ఒక్కటే ప్రభూ!

కనులను మూసి కొంటిని వికారపు బొమ్మను చూడలేక; మై
వణకె జుగుప్సనందు నిలువన్ మనసొప్పక పర్వులెత్తి తత్
క్షణమె ధరాధరమ్ము దిగి శాంతపు లోయను జేరినాను ' చే
తన సహితత్వ వాస్య మెడదన్ గదలాడెను నిప్పుడో ప్రభూ!

ఏనిక దేవళమ్మునకు నెన్నడు బోవను; కోనదారిలో
నైనను నిల్వబోను, భవదాకృతి సంతత శాంతి కాంతిమై
స్వానుపమస్మితామృత రసాంబుధి శీకరపాళి జల్లి, మ
న్మానస వీధి నిల్చిన వసంతముదమ్మగు నాకు నో ప్రభూ!

చల్లని వెన్నెలన్ నగవు జాలు లుమః పవనమ్ములందు నీ
పల్లవ కోమలాంగుళుల స్పర్శ, వసంత పికాల పాటన్
సల్లపనమ్ములున్ నిరత శాంతిదమై స్ఫురియింపనిమ్ము! నా
యుల్లమునన్ వసించును మహోజ్జ్వలతావక రూపమో ప్రభూ!

శ్రీ పద తావకీన లవలీ మృదులప్రియ మూర్తి శైల గే
హా ప్రతిబద్ధమై నిలువదంచు గ్రహించితి: జారిపోయె మా
యా ప్రతిసీర మామక హృదంతర రంగమునందు! సృష్టి శో
భా ప్రతిపాదకమ్మగు భవన్నిజ రూప మెఱింగితిన్ ప్రభూ!

మునిమాణిక్యం

శ్రీ ఉన్నవ గోపాలకృష్ణ గోఖలే

తెలుగు లోకానికి సుపరిచితుడయిన ముని మాణిక్యాన్ని, పునః పరిచయం చేయడం ఏటికి నీళ్లు తోడడమని మీరంటే అనవచ్చు. కాని మీకాయన విషయ మంతగా తెలియదనే నా నమ్మకం. తన్నెరుగని ఆంధ్రకుటుంబ ముంటుందా అని ముని మాణిక్యం అహం భావము. ఇంతో అంతో వ్రాయ గల వాళ్లందరిలో ఉండే యీ అహంకార మొక పెద్దలోపమని అనుకోవలసిన అవసరం లేదు. కాని ఏదో కొంతం తెచ్చిపెట్టిన కీర్తి తప్ప ఈయన గారికి ప్రతిష్ఠ యెక్కడిది? పత్రికలలో నాలుగు కథలు పడుతున్నంత మాత్రాన లోకోత్తరమయిన సారస్వత సేవ చేస్తున్నానని ఆయన యెంత గర్వ పడుతున్నా లోకం ఒప్పుకొంటుందా యింత అనామకుడికి కూడా అప్పుపడ్డానని ? వినోదానికో కునుకు రాకనో స్త్రీలూ పురుషులూ ఆయన కథలు చదువుతున్నారు అనే అనుకొందాము మాటకి. అంత మాత్రాన ఆయనకు సారస్వత సౌధంలో శాశ్వత పీఠం లభించి పోయిందా? మాటలండీ వాఙ్మయ లోకంలో పేరు సంపాదించడం? పెద్ద పెద్ద పద్య కావ్యాలు వ్రాయాలి. పెద్ద పెద్ద వాళ్ల కంకితాలివ్వాలి. పెద్ద పెద్ద పండితుల యోగ్యతా పత్రాలు పొందాలి. పెద్ద పెద్ద విమర్శకులు వారిపాండిత్య ప్రకర్షా భాషాజ్ఞానమూ ఉగ్గడిస్తూ పత్రికల్లో వ్యాసాలు వ్రాయాలి. చిట్ట చివరకు విశ్వ కళా పరిషత్తు వారి అనుగ్రహాన్ని సంపాదించుకోవాలి. పత్రికా సమీక్షకుల ఆగ్రహానికి గురికాకుండా వారితో పరిచయాలు చేసుకొంటూ ఉండాలి. ఇంత గొడవ ఉంది సారస్వతంలో పేరు గడించు కోవాలంటే! ఈ విషయాల్లో శ్రీ మునిమాణిక్యం చేసిన కృషి ఏమిటంటాను. తెలుగు మాతృ భాష కాని రాష్ట్రాలలో ఏ కాశీ విశ్వ విద్యాలయం వారో ఉత్కళ విశ్వ విద్యాలయం వారో ఈయన కథల్ని కూడా పఠనీయ గ్రంథాలుగా నిర్ణయించా రంటే అది మన కొక ఆదర్శమా?

అయిదారు కథలు కూర్చి ఏదో చిత్రమైన పేరుపెట్టి, ప్రచురించటం ముని మాణిక్యాని కొక ఆట అయిపోయింది. అదేమి మోహమో కానియీయన వెఱ్ఱికి తగినట్లు వేయి ప్రతులూ నెల తిరక్కుండానే అమ్మకం అయిపోతున్నాయి. ఈ కఱువు కాలంలో అర్థరూపాయి విలువగల వస్తువు ఏముందని యీ గ్రంథాలలో విశిష్టమైన నీతి నీయన కథలు ప్రబోధిస్తాయా? అణాన్నర వెచ్చించి కొనుక్కున్న పిల్లల కాపీపుస్తకాల్లో ఉన్న నీతివాక్యాలన్నా నిజానికి వీటిల్లో ఉన్నాయా? పగటి భాగవతుల చమత్కార ప్రసంగాల లోని హాస్య ప్రశస్తి వీటిల్లో ఏమాత్రమయినా ఉందా? పోనీ, సాంఘిక వ్యవహారాల కుపకరించే తాత్త్విక మేమైనా వీటిలో దొరుకుతుందా? ఎంతసేపూ, నేనూ మా కాంతం మా యిల్లూ, మా రాధాయి. మా జయమ్మ – ఇదే గొడవ గదా. మీ గొడవ, మా కాంతం గొడవ, మీ పిల్లల గొడవ, మా కెందుకండీ'' అని అనరేమి. అంటాను ఈ మూర్ఖప్రపంచం ? ఈయన వ్రాసేదంతా ప్రతి

యుంటూ జరుగుతూఉన్న నాటకమేకదండీ! తన యింటి సన్నివేశాలుగురించి చాలాచెప్పగలిగే సాహసానికా మన మాయన్ని పొగడడం? మునిమాణిక్యం హృదయం ఏలా సంస్కారం పొందినదే అనుకోండి నిత్యజీవితం లోని సౌందర్యాన్ని గ్రహించేసుకోగల శక్తి ఆయనకు ఉన్నదే అనుకోండి. సృష్టికర్త వలెనే సృష్టిలో లీనమై సృష్టిలో పాల్గొనే ప్రతిభ కూడా ఆయనకు ఉన్నది అనండి. అంతమాత్రాన దాపరిక మున్నదిలేక పరువు ప్రతిష్ఠలతో బ్రతుకు తూన్న ఉత్తమ గృహిణి అంతర్జీవనాన్ని బహిర్జీవనాన్ని విమర్శించి చూపడం సభ్యతా గౌరవాలకు విరుద్ధం కాదటండీ? ఆయన్ని సమర్థించడానికి కాంతం కేవల భావచిత్రం మాత్రమే అని వాదంటారు. అలాగే అయితే ఆమెకంటె ఉత్కృష్ట నాయిక ఆయన ఊహకు అందక పోయిందా? అనుకరించడానికి పురాణ కవులు చెక్కిపెట్టిన పసిడి బొమ్మ లన్నిలేవండీ? అచ్చమైన తెనుగింటి అను వుచే దొరికిందే ఆయన అభిరుచికి?

ఇక నాయకుడి వంక దృష్టి సారించండి సృష్టికర్త సృష్టినీడను అదృశ్యుడై యున్నట్లు మునిమాణిక్యం కాంతం వెలుగు చాటున తన వ్యక్తిత్వాన్ని మఱుగున పఱుచికొన్నదే! ఇది, నమ్రత అంటారా? కాంతం 'అమర గాథను సంస్మరిస్తూ ఆమె జీవిత ఘట్టాలలో తానొక ముఖ్య పాత్ర అయికూడా ఆ ఉపాసిత మూర్తికే ప్రాధాన్యమిచ్చి తన్నుఅప్రాయం చేసికోవడం ఏమి బాగుందండీ? తన కాంతం ప్రతిభ ముందు తనప్రతిభ నీరసమను కోవడం తనకు విలాసమయితే కావచ్చు. ఇంటిలో తెనుగు ప్రౌఢల తోడి భర్తల అనుభవాలు ఎలా ఉన్నా, ఇంటి బయట మాత్రం మగ సిరిగల ఏ పెద్దమనిషి ఇట్టి చిన్న తనాన్ని అంగీకరిస్తాడు? అంతే కాక నాయకుడు నాయికనూ నాయికా నాయకుణ్ణీ, నాయికా నాయకులుగా భావిస్తేసరా? మనకు వాళ్లు నాయికా నాయకులుగా ఒప్పింప వద్దా మరి?

ఈ కాలం నలుగురి నోళ్లలో పడాలంటే సినిమా నటుడయినా కావాలి, రాజకీయ ప్రచారకుడయినా కావాలి. ఎంత అమాయకుడు కాకపోతే మునిమాణిక్యం, ఒకవంక అల్లరి పిల్ల కాయల అలజడీ మరియొకవంక అధ్యాపక నిత్య కృత్యాల ఒత్తిడీ మధ్య నలుగుతూ కూడా సమయం చిక్కినప్పుడల్లా చల్లని కలలు కంటూ గార్హస్థ్యం లోని సొబగూ సౌరభ్యం నలుగురికీ చవిచూపడమే ఒక పెద్ద దివ్యసందేశంగా చేసికొని కథలు వ్రాసి తరించుదామను కొంటారు?

ఇక ఆయన తత్త్వం. జనవాక్యం వల్ల మునిమాణిక్యం తత్త్వం గోచరం కాదు. కారణం ఆయనను ప్రేమించే వారెందఱున్నారో, గర్హించేవారందఱూ ఉన్నారు: ప్రేమించే వారయినా ఆయన్ని ఎల్లప్పుడూ ప్రేమించరు. సమయా సమయాల గ్రహస్థితిని బట్టి ఆయన మీది అనుగ్రహం స్థితికూడ మారుతూ ఉంటుంది. సన్నిహితులకు. ఆయన్ని మచ్చిక చేసి కొనే సూత్రం పొగడ్త. సాంఘిక సౌభ్రాతృత్వానికి పొగడ్త ఒక దివ్య సాధనమని ఆయన నమ్మకం కూడాను. తాను పొగడ్త కోరి నట్లే సన్నిహితులను కూడా అవచ్ఛిన్నంగా తాను పొగుడుతూ ఉంటాడు. 'ఏమండీ' మీరు నలుగురూ కలిస్తే ఒకరి కొకరు పొగుడుకుంటూ కాలక్షేపం చేస్తారు. మీలో ఇది ఒక సంప్రదాయమా? "అని ఈమధ్య ఒక ఆయన అన్నా

టట. “అవునండీ! సంప్రదాయమే అనడానికి నేను సిగ్గుపడను. నలుగురూ కలిసినప్పుడు ఒకరి లోకువ చూపించుకోవడం బయట వారిని విమర్శించడమూ కంటే ఒకరి నొకరు పొగుడు కుంటూ కాలక్షేపం చేయడం అవినీతి అంటారా” అన్నాడట మునిమాణిక్యం.

మునిమాణిక్యాన్ని గురించి చెప్పాలంటే బ్రహ్మ వస్తు నిర్ధారణం తార్కికులుపయోగించే “నేతి నేతి” అనే పదాలు చాలవరకు ఉపయోగించవలసి వస్తుంది. మీరాయనను గూర్చి ఏప్రశ్నలైనా వేయండి “కాదు” అనే నా సమాధానం. ఆయన స్ఫురద్రూపియా? కాదు. పొడగరియా? కాదు. పొట్టివాడా? కాదు. పండితుడా? కాదు. పామరుడా? కాదు. విలాసార్థియా? కాదు. సన్యాసియా? కాదు. మంచివాడా? కాదు. దుర్మార్గుడా? కాదు. ధనికుడా? కాదు. నిరుపేదయా? కాదు. శాంతమూర్తియా? కాదు. కాదు. ముక్కోపియా? కాదు. మానవ సహజమైన గుణాలన్నిటినీ కలిపి సగముతీస్తే ఈయన అవుతాడని నాయుద్దేశ్యము.

మునిమాణిక్యానికి లౌకిక జ్ఞానము జాస్తిగా తక్కువ. ఇల్లేలోకమనికాని, ఇంటి ఆవరణే తన అనుభవానికి సరిహద్దు చేసుకొన్న వ్యక్తికి అనుభవ జ్ఞానములోపిస్తుందంటారా? లేదా? ఆయన ఒక్కొక్కప్పుడమాయకత్వాన్ని నటిస్తాడు. టక్కరి వేషాలు వేస్తాడు. తెలిసీ తెలియని వాడు లాగు కనిపిస్తాడు. పిచ్చి ప్రశ్నలు వేలకు వేలు వేధిస్తాడు. అవసరమైనప్పుడు అనపాయకరమైన అబద్ధాలుకూడా అల్పాల్పంగా ఆడతాడు. ఇదంతా లోకాన్ని ముగ్ధపఱచి తానుకూడా తెలివి తేటలు గలవాడని తెలియ చేసుకోడానికి ఎత్తుగడ, ఈ నక్కజిత్తులకు ప్రపంచం మోసపోదని తెలిసికోగల జ్ఞానంకూడా ఈయనలో పూజ్యం. లౌకిక మెఱుగని వాక్కు, నాజూకు తెలియని నడవడి-మునిమాణిక్యం శీలంలోని విశేషాలు,

మునిమాణిక్యానికి జీవితంలో సమస్యలనేవి లేవు. జీవిత పరమావధి జీవించడమే అని కాబోలు ఆయన తలపు. పెద్ద పెద్ద సమస్యలపై ఆయన కథోపాన్యాసములే లేవు. రాజకీయ విషయాలన్నా మత విషయాలన్నా నైతిక సూత్రాలన్నా చివరకు కళాసిద్ధాంతాలన్నా ఆయనకు తలనొప్పి. జీవితం సిద్ధాంతాల నన్నిటినీ అతిక్రమించి సాగిపోతుందని ఆయన యేకైక సిద్ధాంతం. ఆయన జీవితంలోని ప్రతిఘట్టం ఈ సిద్ధాంతం మీద ఆధార పడ్డదే! నీతికినడవడికీ హృదయ మొక్కటే మార్గదర్శి అని ఆయన నమ్మకం, కళా సంస్కృతిచే హృదయాన్ని పదిల పఱచుకొని దానిని నమ్మి యేకార్యమైనా చేయవచ్చు నంటాడు మునిమాణిక్యం. నేనొకప్పు డాయనను మందలిస్తూ ‘మీకింతకైనా బుద్ధిలేదండీ’ అన్నాను. ‘వాస్తవమే కాని హృదయ ముందండీ’ అన్నాడు చటుక్కున. ఈ వింత వ్యక్తి భావాలతో బుద్ధిమంతు లెవరేకీభవిస్తారు?

మునిమాణిక్యంలో సమంజస మైన నడవడి చాలా కనిపిస్తుంది. ఆయన ఖద్దరు కట్టుతాడు. కాని జాతీయ తత్వాలతో ప్రసక్తి పెట్టుకోడు, తెలుగు దేశాన్ని తెలుగు మయం చేసెయ్యాలంటాడు, కాని ఎప్పుడూ ఇంగ్లీషు పుస్తకాలు ఇంగ్లీషు పత్రికలూ చదువుతూనే ఉంటాడు. తిట్టవలసి వస్తే బరువైన ఇంగ్లీషుపదాలే వాడి మరీ తిట్టుతాడు. మాష

విశ్వాసాలను గాఢంగా నిరసిస్తాడు. ఆయన కున్న మూఢవిశ్వాసాలు చదువు సంధ్యాలేని చాలమందికి ఉండవు. పదో పాతికో నిల్వ చేసికొనే ఉద్దేశంతో రేడియో ప్రసంగాలు చెప్పుకొంటాడు. పదో పాతికో అప్పు చేసి మదరాసు నుండి తిరిగి వస్తాడు. భయభ్రాంతులు లేనట్టు నటిస్తాడు. తన నీడనే చూచుకొని బెదరి పోతుంటాడు. కవిత్వం అంటే అభిమానం చూపిస్తాడు. అదీ అర్థం మాత్రం చేసుకోలేడు. ఎవరైనా అది బాగుందంటే ఆయనకు బాగే; ఓగంటే ఆయనకూ ఓగే.

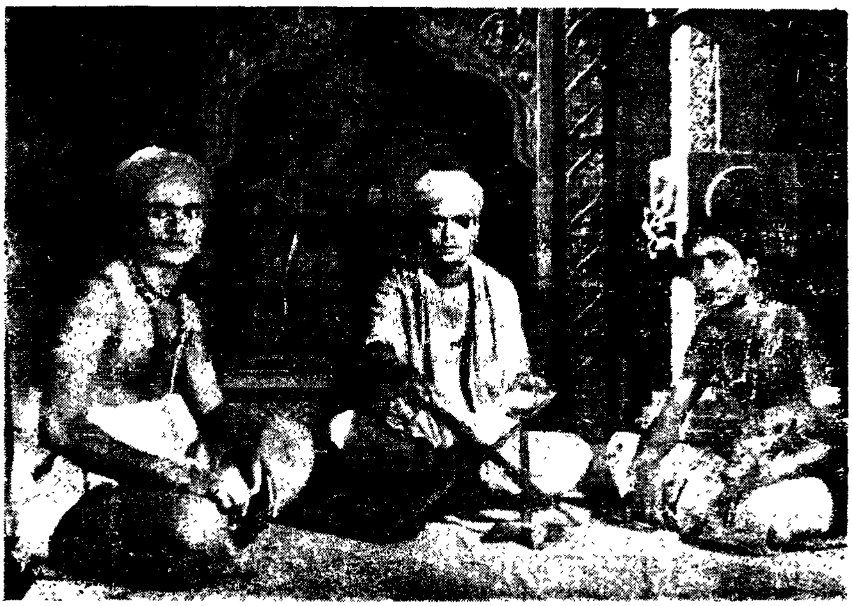

యూనిటీవారి "సాయిబాబా" లో ఒకదృశ్యం.

చిత్రజగత్

"విశాఖ"

రత్నమాల

నిర్మాతలు :	భరణీ పిక్చర్సు
నటీనటులు :	భానుమతి నాగేశ్వర్రావు, సి. యస్. ఆర్, గోవింద రాజు" మొద॥
కెమేరా :	శ్రీధర్రాజ్
సౌండ్ :	దిన్షా కెహరానీ
స్టుడియో :	న్యూటోన్

డైరక్షన్ :

రామకృష్ణ.

ప్రీవ్యూ :	న్యూగ్లోబ్ ; 28-12-47.

రత్నమాల అతి గారాబంగా పెరిగిన రాకుమారి, ఎవర్నీ పెళ్ళాడ నంది. మరొక దేశపు మంత్రి రాజ కుటుంబం మీదభక్తితో మాయ మాటలు చెప్పి రత్నమాలను, తన రాజుకు కోడల్నిగా చేయగల్గాడు. తీరా, శయ్యాగృహంలో ఆ విలాసవతి ప్రవేశించే సరికి పటంలో చూసిన, నవయౌవనవంతుడు కాదు భర్త, ఉయ్యాలలోని పసిపాప. పదహారేళ్ళ పడుచుకు, పదహారు రోజుల పాపడా భర్త? రత్నమాల ఆ పసికూనతో అరణ్యాల్లోకి వెళ్ళిపోతుంది. తుదకు, పార్వతీ పరమేశ్వరుల అనుగ్రహం వల్ల, తనవాళ్ళం దర్నీ కలుసుకోవటమే కాక, సమవయస్కుడైన భర్తప్రాపు చేరగల్గుతుంది. ఇదీ కథ. అసలు యీ ఇతిహాసం, చైనా వాఙ్మయంలో ప్రచారం పొంది, "చంద్రకాంత" నాటకంగా అవతరించి, కొన్ని పుష్కరాల పూర్వం ఆంధ్రదేశంలో ఆడబడేది...

ఇందులో భానుమతి రత్నమాలగా, శృంగారం, విహారం, విచారం, అన్నీ నటించింది. అన్నింటికీ వీలుగా ఉండే పాత్ర అది. కథా వస్తువులో ఆమే నాయకి. నాయకుడు

కూడాను. చిత్రం ప్రారంభంనుంచి, చివర వరకూ భానుమతే.

మంచి కథ. Taking బాగుంది. డైరక్షన్ బాగుంది. కెమేరా పని చక్కగా ఉంది. సౌండ్ కొద్దిలోపాలతో ఫర్వా లేదనిపించింది రెండు చక్కని పాటలున్నాయి. మొత్తం మీద సంగీతం బాగుంది. నటీ నటులంతా తమశక్త్యానుసారంగా, దర్శకునికి తోడ్పడ్డారు. కాని, చిత్రంచూస్తూవుంటే, ఏకారణంవల్లనో ప్రేక్షకుడు, ప్రతి సన్నివేశంలోనూ, ఆయా రసానుభూతిని పొంది, ఆనందం చెందలేక పోయాడో నాకు తెలియడం లేదు. ఏమీ లోటు లేనట్లు కన్పిస్తుంది. కాని ఏమీ చలనం అగుపడదు. ఒక చక్కని Still Photo చూస్తు వున్నట్లు, ఒక మంచి సీనరీ పెయింటింగ్ చూస్తూ వున్నట్లు అనుభూతిని పొందుతాము. అంతే కాని, ప్రతి ఘట్టంలో, ఆయా సన్నివేశాలతో మిళితమై, పోయినను భరించ లేక పోయాను. చిత్రంలో Tempo లేదని గాని, Narration సరిగ్గా లేదనిగాని, Situation సందర్భశుద్ధిగా లేవనిగాని, నేననను. కాని, మొత్తంమీద చిత్రంలో ఏదో ఒక శూన్యం లోకి చూస్తూ వున్నట్లు భావన. అంత మాత్రంచేత మంచి దృశ్యాలు లేకపోలేదు. అదీగాక, చిత్రం ప్రారంభం నుంచి, చివర వరకు, "ఒకే పాత్ర" పాటలతో, శృంగారంతో, ఆటలతో, ఏడుపుతో, కష్టాలతో, కలలతో, ప్రేక్షకుల్ని కూడా త్రిప్పుతుంటుంది, ఏమైనా కథలో కొన్ని Situations ఉన్నాయి. స్త్రీ జనాన్నాకర్షించే కొన్నిసన్నివేశాలు కల్పించ బడ్డాయి, భానుమతి చక్కగా పాడింది. నటించింది. అదే కథలో ఒక తృప్తి

కేవలం హాస్యం కోసం సృష్టించబడ్డ పాత్ర సి. యస్. ఆర్. ది. వూళ్లో, అడవుల్లో, మనుష్యుల్లో, దేశాల్లో, అతనొక విదూషకుడు. కొన్ని చోట్ల నిజంగా నవ్వు వస్తుంది. గోవిందరాజులను గురించి ఏమీ వ్రాయకుండా వుంటే చిత్రానికి మంచిది.

భరణీ వారి ప్రథమయత్నం, Box Office అవుతుందని నమ్మకం. జయప్రదమైన చిత్రం "రత్నమాల" రామకృష్ణ డైరెక్షన్లో ఎంతో ఆశ కల్పిస్తోంది

* * *

శ్రీ ఛత్రపతివారి "రాధిక" అతి త్వరలో విడుదల అవుతుంది. బాలసరస్వతి, రఘురామయ్య మొదలగు వారు నటించిన యీ చిత్రాన్ని, శ్రీ వి. పి. టి. సదాశివ్ డైరక్టు చేశారు. చిత్రాన్ని చూసినవారు, బాగా డబ్బువస్తుందనీ, చక్కని జానపద గీతాలు, వున్నాయని చెప్పున్నారు.

యూనిటీ వారి "సాయిబాబా" లో శ్రీ మన్నవ రామచంద్ర రావు.

శ్రీ యూనిటీ పిక్చర్సువారి "సాయిబాబా" చిత్రం చంద్రా ఆర్ట్ స్టూడియోలో సగం పైగా తయారయింది. శ్రీ అద్దంకి, పారుపల్లి, సి. యస్. ఆర్. మున్నగు వారు నటిస్తున్నారు. శ్రీ పట్టాభి డైరెక్షన్.

*   *   *

వింధ్య రాణి

సమీక్ష

స్టేజీమీద బాగా రక్తికట్టిన డి. వి. సుబ్బారావు నాటకం, తెరమీద, శ్రీ సి. పుల్లయ్య దర్శకత్వం క్రింద తయారు చేయబడింది. చిత్రం డబ్బుచేస్తుంది. మొత్తం మీద అట్టే లోట్లులేవు. సంగీతం బాగుంది. ఫోటోగ్రఫీ ఆకర్షణీయంగా వుంది ముఖ్యంగా పుష్పవల్లి, రమణారావులు అనుకున్నదానికంటె బాగానే నటించారు. బ్రహ్మాండమైన సెట్టింగులు "జమినీ" వాతావరణ గౌరవాన్ని నిలబెట్టాయి. వరలక్ష్మి. రేలంగిల దాంపత్యహాస్యం కొన్నిచోట్ల అతిగావున్నా ప్రేక్షకులకు విసుగు కల్గించదు పూర్తిరివ్యూ పై మాసం "ఆంధ్రశిల్పి" లో వస్తుంది.

ఆంధ్ర శిల్పి

తయారులో వున్న యితర తెలుగు చిత్రాలు.

1. శోభనాచలవారి "మదాలస"
2. "కీలుగుఱ్ఱం"
3. స్వతంత్రా వారి "ద్రోహి"
4. ప్రతిభావారి "బాలరాజు"
5. స్వస్తిక్ వారి "ధర్మాంగద"
6. మాచిరాజువారి "భట్టివిక్రమార్క"
7. సువర్ణవారి "స్వర్ణమాల"
8. ఉషావారి "కలికాలం"
9. శ్యామలావారి "గీతాంజలి"
10. పద్మనాభావారి "చంద్రహాస"

ఏటంకా లేకుండా ఇవన్నీ త్వరలో వస్తాయని ఆశిస్తున్నాం!

★ మనిషి ఖరీదు ★

శ్రీ
అనిసెట్టి
సుబ్బారావు

ఎడతెరపి లేకుండా కురిసిన వర్షం ఇవాళ వెలిసింది. సూర్యుడు లోకానికి అప్పు పడ్డవాడిలాగ దొంగతనంగా తొంగిచూస్తున్నాడు. ప్రళయం వచ్చి భూమి కరిగి పారినట్టు వరదగోదావరి పొంగుతోంది. పట్టణంలోకి వెళ్లి మానవుల విచిత్ర జీవితం చూడాలనేమో, గట్లు నొక్కుకుని పైపైకి ఉబుకుతోంది. క్రమక్రమంగా గట్లమీది కొరుగుతున్న పొటాకుబోర్లు, పడవసరంగుల కేకలతో కోలాహలంతో నిండి ఉద్యోగ్యాల లాగుతున్నాయి. సరంగులు పడవల్లో జొక్కిసిల్లి తోడి పోస్తున్నారు, తడి గుడ్డలు పిండుతున్నారు, పొయ్యిలోనుండి లేచిన పొగ నెమ్మదిగా నిమ్మళంగా ఎండలో తీగలు సాగుతున్నది. సరంగులు, చాకళ్లు గోచీలు పెట్టుకుని, కండలు తిరిగిన వీపులు, ఎండలో మెరిపిస్తూ ప్రవాహంలో కొట్టుకు వస్తున్న కొయ్య ముక్కలు, కొమ్మలు, దుంగల వంక ఆశగా చూస్తున్నారు.

ఒక విరిగిన పడవ మీద భద్రంగా నిలబడి నాగన్న కొడుకు సత్తిగాడు, అల్లుడు, రంగం హుషారుగా మాట్లాడుతున్నారు.

"ఒకటి, రెండు, మూడు... ఎన్ని దుంగలా బాబు! అడవు లోళ్లు దవాలా తీసి చస్తారు"

"నా సామ్మొం మునిగిందోరే... పోతే కంట్రాక్టరే పోయు... నేనీ యేళ దిగనోర్రే... నావోళ్లంతా యిరగ్గొట్టినట్టుంది"

"ఒరే, ఎవరికి మస్కా యేస్తావురా... పడుచుదికంటో పడితే నువ్వు గోదావరిలో కాదు, సర్గానికెక్కడ పోవురా... నీయేషాలు నాదగ్గరా?..."

వాస్తవం కనిపెట్టినందుకు సత్తిగాడికి కోపం వచ్చింది.

"నీ అబ్బ సొమ్మేం ఇదంతా ... మనం పప్పుడన్నా ఈ మాదిరిగా లేచిందీ గోదారి? చస్తామో, నిలుకుతామో. కోరాను ... అమాగా తెముల్చాడు చూడు"!

ఇద్దరూ ఒక్కసారి ఒడ్డు వైపుకి చూశారు. సాహుకారు గుమాస్తా, నాగన్నతో బేరమాడుతున్నాడు. వేలెత్తి గోదావరిలో దూకుతూ పోతున్న దుంగల వంక చూపుతున్నాడు. బ్రిడ్జీ స్తంభాలకు తగిలి, పక్కకు మళ్లి ఒక దుంగ ఊగుతూ, వెళ్లిపోతున్నది. దుంగమీద నల్లని, మట్టిని, తెల్లని నురుగు ముక్కతో పాడుస్తూ కాకి ఒకటి ప్రయాణం చేస్తున్నది. ప్రవాహం చుట్టలు చుట్టుకుంటోంది, మడతలు పడుతోంది. సన్నగా సాగుతోంది.

నాగన్న గుమాస్తా ఇద్దరూ గోదావరి కేసి చూస్తూనే మాట్లాడుతున్నారు. ప్రక్కనే నిలబడ్డ

షావుకారు మాత్రం గ్లాస్గో ధోవతి మీది మట్టిచినుకు గోటితో గీరుతున్నాడు.

పడవలో పోయి రాజేస్తూ తడి పుల్లల్ని తిట్టుకుంటున్న సత్తితమ్ముడు, బీడీ దమ్ము పీల్చి, నిప్పురవ్వను పడవమీద ఒత్తి ఆర్పి బీడీముక్క బొడ్డులో దాచుకున్నాడు. సత్తి, రంగం వొడ్డుమీదికి అంగ వేసి వచ్చారు. పడవ ఒక్క అదటునఊగి అలలు నాల్కలు సాగి ఒడ్డున రాతి కట్టడంలో మట్టిని నాకుతున్నాయి.

గుమాస్తా—"ఒక్కమాట మీద నిలబడవోయ్... మళ్లీ మేం పిలిపించటం, బేరం కుదర ద న టం దేనికి? గుర్తుంచుకో ఇప్పుడు, మీతో అవసర మొస్తే రేపు మేం కావాలిసొస్తాం."

నాగన్న "చెప్పండి మరి ... కుదిరితే సరేనంటాం. లేకపోతే ఒకదణ్ణమెట్టి తొంగుంటాం" ...

గుమాస్తా" మూడు గాకపోతే నాలుగు లాగుతావ్ నీకేంరా! మూడురూపాయ లేసుకో. తరుగు మిగులు లేదు"

సత్తి" దానమ్మది మాటేందయ్యా ... పడవలో నీళ్లు తోడిపొయ్యటమే గగనమైంది. ఐతే రాయితీ అవుద్ది ... దుంగలు నీకాళ్ల కాడొచ్చి పడ్తై"

షావుకారు తీవ్రంగా చూసి, సిగరెట్టు వెలిగించటానికి జేబులో అగ్గిపెట్టె కోసం వెతుకుతున్నాడు. "నాగన్నా.నువ్వు చెప్పరా! సత్తి నువ్వట్లావుండు" అన్నాడు. అగ్గిపెట్టె తీసి పుల్లగీచాడు. మూడురూపాయలు ఆపైన లాభంలేదు ...ఆలోచించుకో"అతనే అన్నాడు,

నాగన్న అగ్గిపెట్టె కోసం చెయి సాచాడు. "పుల్లొకటిప్పించండి బాబయ్యా!"

షావుకారు నాగన్న నల్లని వేళ్లవంక పరిశీలనగా చూసి, జేబులో పెట్టేసుకున్నాడు, నాగన్న చుట్ట తుడుచుకుంటూ" సరేకానియ్యండి. అదృష్టంముండాలె గాని" అని పడవ వేపుకి తిరిగాడు. సత్తి, రంగం నిశ్శబ్దంగా వెంబడించారు.

పొంగే గోదావరి మీది కసితో వాటర్ వర్క్సు ఊ నీరు పీల్చుకుంటూ రొద పెడుతోంది. అవతలిగట్టున విశాలమైన పచ్చిక బయళ్లమీద నుంచి చీకటి ముసురుకుంటూవస్తోంది. అంతకంతకు గోదావరి నల్లబారి తారు ప్రవహించినట్లౌతోంది పట్టణమంతా విద్యుద్దీపాలు గప్పున వెలిగాయి. పడవల్లో పొగ, కేకలు. దీపాలు. వాన సూదిజల్లుగా ప్రారంభించింది. ధర్మదాతలు బిచ్చం వేసి నట్లు సందేహిస్తూ, కురుస్తూ వెలుస్తూ వుంది, విద్యుద్దీపాలు వెలుతురు తాళ్లతో గోదావరికి వల పన్నుతున్నాయి. గర్భవతి నిండు తనంతో గోదావరి పొంగుతోంది. రైలు ఒకటి రొద పెడుతూ బ్రిడ్జీ ఎక్కింది. అస్పష్టంగా పడవల ఆకారాలు గోచరిస్తున్నాయి. బెదురుగా, నత్తగుల్లలాగు ముడ్చుకుంటూ పాకుతోంది రైలు.

పడవలో కుర్రాణ్ణి బక్కెనతో నీళ్లు తోడి పొయ్యమని నియమించి. ఒడ్డున మేకులకు తగిలిం

చిన పాటలు ఓగలాగుతున్నాడు నాగన్న.

“ ఓరి సత్తీ, అయిందేటిరి?”

“ వచ్చానయ్యా. రంగడూ అద్దంపుక్క ఎక్కడుంది.”

రంగడు పకాలున నవ్వాడు గోదావరి లోకి పోతుండ్నారా ... పిల్లదానికి అద్దం. రవిక గుడ్డ అద్దకం చీరలు ...”

వెంటనే వీపున ఫెళ్లున వేశాడు. సత్తి. రంగడు వేళాకోళమాడుతూనే వుంటాడు. సత్తి పిల్లకోసం ఎదురు చూస్తూనే వుంటాడు. రంగ డందుకోని “సంద్రం పోటులో వుంది ... సీగుండెలోనూ వుంది నీళ్లలోనూ వుంది ... చిన్నదాన్నోమాలి పిలిపించ న్నేటి ?” అంటూనే మజ్జిగన్నం జుర్రుతున్నాడు.

సత్తికి నవ్వూ, కోపమూ, పెనగొని వచ్చి, జుట్టులో వేళ్లుజొనిపి, గీరుకుంటూ పైటికి నడిచాడు. ఎక్కణ్ణుంచో ప్రతిధ్వనించినట్లు సత్తి వలచిన పడుచు పిల్ల కంఠం మోగుతోంది. స్నేహం కుదిరి నెల నిండ లేదు. తండ్రి చూచి, ఇంకా, ఏమన లేదు. సత్తి కంటికి నిద్ర లేదు.

ఎంగిలి గిన్నె కడుక్కుంటున్న రంగడికి ఒడ్డున కిలకిల నవ్వులు, విన్పించాయి“ వీడు తిండెప్పుడు తింటాడు గోదారి కళ్లే దెప్పుడు!” అను కుంటుండగానే నాగన్న కేక విన్పించింది

“తెప్పలు పడే కాను రాండహేయ్ ఓరి రంగం! సత్తీ! తిండిపోతు గాడ్దెలురా!”

టక టక టక మని దూకుతూ వచ్చాడు సత్తి. నాలుగు మెతుకులైనా నోట బట్టలేదు. తెప్ప మీదికి దుమికాడు, లోలోపల నవ్వు కుంటూ రంగంకూడా.

చినుకులు జడివానగా పెరిగి మేకుల్లాగు తగులుతున్నాయి. వెన్నెల ఉండీ లేనట్లే, ఒకగన్నని కాంతిపోగు నది మీదికి జారుతోంది. తెప్పలు కీలు గుర్రాల్లాగు మునుగుతూ తేలతున్నాయి. గోదావరి నురుగులుకక్కుకొండ శిలలు పెనగులాడుతూ పోతున్నట్లు అక్కడక్కడ దూలాలు ఒకటి రెండు అడ్డువచ్చి, ఆరు చేతులు కలిసి అడ్డు పడితే, ఆగినట్లే ఆగి, రెండవ మొనకు తిరిగి దూసుకుపోతున్నాయి.

“ ఏఅడవుల్లో కొట్టారోగాని, దానమ్మది బ్రిడ్జీ అంత పొడుగుం దిరా ఒకొక్కటి” అన్నాడ నాగన్న.

“ బ్రిడ్జీ ఏంటి... కొత్తగా మిల్టరీ ఇళ్ళు కట్టలే అక్కడ... ఒకొక్కదూలం పది కాపురాల సరిపోతుంది” అన్నాడు రంగం.

“ మునుపు ఇట్లాటిదే. వానాకాలంలో యిరి ఒక బిడ్డా రెండు దూడలూ అప్పచెప్పోయినై” అన్నాడు సత్తి పరధ్యానంగా.

“ముందుకు పోదాం ... అక్కడ నిమ్మళంగా వుంది ... చేపని పట్టినట్టు లాగెయ్యొచ్చు’ అని రెండుచేతులూ నీళ్లలో జొనిపి వెనక్కు తోస్తూ నడుం వంచి ముందుకు సాగుతున్నాడు

నాగన్న. వెంబడించారు సత్తి రంగం కూడ. మెల్లగా చేతులెత్తి వేళ్లనిండా చుట్టుకుంటున్న నాచు, తీగలు, నురుగు తీసి నదిలో వదులుతున్నారు.

వెన్నెల వ్యాపించి, వానచినుకులు బంగారు తీగల్లాగు మెరుస్తున్నాయి. ఒక మేఘం సింహంలాగు జూలు విరబోసుకుంటోంది. చంద్రుని చుట్టూ వలయాలేర్పడి ఆకాశంలో బొమ్మ కట్టినట్టుంది. మరొక వంక పసిపిల్లలు పలకమీద గీసిన పిచ్చి గీరల్లాగు మెరుపులు దిక్చక్రం వరకూ సాగుతున్నాయి మెరిసిన క్షణం లోనే తలలెత్తి, చూపులు సారించి నదినంతా కలయ వెతుకుతున్నారు మూలాల కోసం. మూలాలు దొరికితే తర్వాత సౌందర్యం ప్రకృతినీ, మానవృష్టీ ఝల్లు మనిపించేఆరాత్రి సౌందర్యారాధన చేస్తో, పాటలు పాడుకుంటే మూలాలెలాగ వస్తాయి. తిండికి జరిగితే తర్వాత సౌందర్యం. సత్తి, మనస్సులో పిల్లను గురించి తలపులు వెచ్చగా వ్యాపించి ఉడుకెత్తించి స్పృహకు తెస్తున్నాయి మళ్లీ.

అక్కడక్కడ, మూలాలు పగబట్టిన పాము ల్లాగ పడగెత్తి, వస్తున్నాయి, విసురుగా వచ్చి తెప్పలకు తగలబోయి తప్పించుకుంటున్నాయి, విసుగును వేళాకోళంగా మార్చే ప్రయత్నంలో రంగడు చెవి రొగ్గి వింటూ,

"పదకొండు ... పదకొండేనా ... ఎంతైతే ఏంటి ... వాడు కమ్మగా తొంగోనుంటాడు" అన్నాడు.

ఒడ్డుమీదినుండి గంటల గణగణలు నెమ్మదిగా కలలోలాగ తేలుతూ వచ్చాయి, ముళ్ళలాగు గుచ్చుకునే చలిలో, గోదావరినీళ్లు కొళ్ళు కరుస్తున్నాయి

పావుకొరేశా... నువ్వు తెప్పవేశావని ఒడ్డున పడి గాపులు కాస్తాడు... పాపంసత్తి!" అన్నాడు సత్తినవ్వినట్లు స్వరం వొణికింది.

"ఎప్పుడూ నవ్వేరా! నవ్వు నాలుగందాలచేటు. కబుర్లు గాని, మూలం వొస్తే మాత్రం తింటుందనుకుంటాడో ఏమో తొలిగి తొలిగి పోతాడు ... మరి" అన్నాడు రంగడు.

"రా మరి ... మొనగాడొచ్చాడు! మొగతనముంటే రావోయి ... నాలుగు మూలాలు అంటే పన్నెండు రూపాయలు కళ్లజూడండే తిరిగొస్తానా,

"కుర్రదానికి కోక వస్తుందిలే"

హఠాత్తుగా నాగన్న "ఇదుగో, ఇదుగో" అంటూ ముందుకు తోసుకు పోతున్నాడు, రంగం, సత్తి

తెప్పలు తోసుకుంటూ ముందుకు పోయి అడ్డపడ్డారు, మూలాన్ని సత్తి గట్టిగా వాటేసు కున్నాడు. మూలం తెప్పలకు తగిలి టక్ టక్ మని శబ్దం చేసింది. రంగడి వంగిన ముఖానికి తగిలి దిమ్మరపోయి తెప్పరిల్లాడు. పాము జారినట్లు నీటిలో మునిగి అడుగు నుంచి మూలం వెళ్లిపోయింది, చేతితో తాపీగా తనక్రింద తెప్పని అమర్చు కుంటూ– "పట్టాడోయి! మొగాడు! అబ్బాయ్ దర్జాలెందుకురా ... నాతోనా"! అన్నాడు రంగడు,

నాగన్న ఒక్కసారి ఒళ్ళు విరుచుకుని కొయ్య సముద్రం మీద అడే పిల్లవాడిలాగ ఊగుతూ ఆకాశం వంక కేసి చూస్తున్నాడు.

నల్లని మేఘాలు అంచులు కలిసి గోడ కట్టినట్లైనాయి. వాన తుంపురులు సందేహంగా కురుస్తున్నాయి. వెన్నెల మేఘాలలో వ్యాపించి పలచ బారి చినుకులలో కరిగి పోతున్నది. తీరం నుంచి హఠాత్తుగా ఏదో కేక విన్పించింది. దీపాలు వెలుగుతూ ఆరుతూ పడవ కదలికను సూచించాయి. ఒడ్డున పాతిన మేకులు వాన చెమ్మకు పెళ్ళగిల్లాయేమో, పడవ ఒకటి ఠీవిగా సముద్రం లోకి ప్రయాణం ప్రారంభించింది. సరంగుల అరుపులు గాలిలో తేలి వస్తూ సత్తికి తనపడవనూ, పడుచు పిల్లను, జ్ఞప్తికి తెచ్చాయి.

నాగన్న మాత్రం ఏక దీక్షగా నది మీది విశాల ప్రదేశమంతా కలయ వెతుకు తున్నాడు.

"పోదాం ... దూలాలు దయ్యాలు మనవల్ల కావు ... 'వెళ్ళి పోదాం'" అనబోతున్న సత్తిభుజం మీద చరిచాడు. రంగడు. నవ్వాడు

"ఏది...మునుపు అడిచేశాం ... నిన్న ఇది చేశాం అనిడచ్చీలు కొట్టకపోతే ... ఒక దూలాన్ని పట్ట రాదూ మజా తెలుస్తుంది" అన్నాడు మళ్లీ రంగడు,

సత్తికి పట్టుదల వచ్చింది పట్టుదలేకాదు, బ్రతుకు తెరువు కూడా,

"ఈ తడవ ఎవరు ముందుపట్టుకుంటే వాడిదే అన్నాడు సత్తి గట్టిగా.

"ముసలోడు పడేసి తంతాడు ...నాకు చొక్కా చిరిగి నాలు గేళ్లయింది" అన్నాడు రంగం.

"మరిపేలకు ... నోర్మూసుకో" అనిసత్తినవ్వాడు.

"నువ్వా నేనా ! చూదాంపద' అన్నాడు రంగం.

"దూలం మీద చెయ్యేసి తర్వాత మొగోణ్ణని చెప్పు" అని సత్తి వెంటనే దూలాల కోసం చీకటిని వేటాడు తున్నాడు.

ఇద్దరి పట్టుదలలూ, నాగన్న మెప్పు పొందే ఆశ పెంచాయి.

ఇంతవరకూ దూరంగా తేలుతూ వెదుకుతున్న నాగన్న దగ్గర గా వచ్చి "ఎంతరా" అని అడిగాడు. "ఒకటా?" అని జవాబుచెప్పుకున్నాడు.

గంట ఒకటైనట్లు ఇద్దరికీ విన్పించ నేలేదు.

నాగన్న మళ్లీ, "దానమ్మది వరదగా పొంగుతుందిరా ... ఎన్నడూ లేదు ... అరవయ్యో, అరవయ్యొకటో ఏళ్ళొచ్చుంటుంది ... జాగ్రత్త సత్తిగా" అన్నాడు.

ఏక్షణం మెరుస్తుందోనని సత్తి, రంగం నదిమీదికే చూపులు నిగిడ్చారు,

మెరిసింది. రెండు దూలాలు పెనపాముల్లాగ త్రోసుకు వస్తున్నాయి. వాటితోవ ఊహిస్తూ నది మధ్యకు వెడుతున్న సత్తి రంగణ్ణి, నాగన్నని కేక వేసి రమ్మన్నాడు. దుముకుతూ, ఊగుతూ కొండ మీది నుంచి పొర్లిపడే శిలల్లాగ వస్తున్నాయి దూలాలు, అక్కడక్కడ ఉంగరాలు తిరుగు తున్న నురుగు కుప్పలు చెల్లాచెదరై విడిపోతున్నాయి. పుల్లలు, కొమ్మలు సత్తిని, గీరుతూ వెళిపోయాయి. ఒకదూలం వస్తూ వస్తూనే బ్రిడ్జి స్తంభానికి తగిలి అడ్డంతిరిగింది.

రెండవది దూకి వచ్చేస్తోంది" ఇదుగో ఇక్కడే" అంటూ రంగం దానివైపుగా తోసుకు పోయాడు, తెప్ప చివరికి రంగం కాలికి బలంగా గుద్దుకుని దూలం పక్కకు తిరుగుతోంది. వెనుక మొన నదికి అడ్డంగా తిరిగి ముందుకు వస్తున్నది. పట్టుతప్పితే ఆదూలం వెళిపోయినట్లే.

రంగడితో" పట్టు... పట్టో... అంతే" అంటూ సత్తిని రెండవ వేపుకు పంపాడు నాగన్న. ఒక్క ఊపుతో సత్తి దూలానికి అడ్డం పడ్డాడు, రెండు తొడల మధ్య తెప్ప ఒకసారి మునిగి, సత్తినికొంత వరకూ మింగింది నది. తెప్పరిల్లుకొని మళ్ళీ తెప్పనుఅదుముకున్నాడు. ముందుకు వంగి ఈతలోలాగ పడుకుని దూలాన్ని రెండు చేతులతో గట్టిగా వాటేసుకున్నాడు. మెడలో హనుమంతుని తాయెత్తు పీలికలై తెగి నీటిలోకి జారిపోయింది. దూలం సత్తినే ప్రవాహం లోకి తోసెయ్యడం మొదలెట్టింది.

"వొదులు వొదులు...ఓరె నిన్నే "అని నాగన్న అరుస్తూనే వున్నాడు, రంగం చేతిపట్టు తప్పి దూలం ఒక మొన జారిపోయింది. దూలం నిర్లక్ష్యంగా నెమ్మదిగా ప్రవాహానికి నిటారుగా సాగింది. వెనుకభాగం సత్తిచేతిలో వుంది. పెంకెపట్టు పట్టి, తిమింగిలాన్ని బంధించబోయే చేపలాగ చేతులు, కాళ్ళు దానికి పెనవేశాడు. తొడలకింది తెప్పజారి ఒకటి రెండుసార్లు పట్టుతప్పి, ఒక్కసారిగా ప్రవాహంలో మునిగింది. వెళ్ళిపోయింది. తెప్పకోసం చీకటి చిల్లులుపడేలాగ చూస్తూనే, సత్తి దూలం పట్టుకుని కాళ్ళు ఊపుతూ ఊపిరి పీల్చుతున్నాడు.

"దూలాల్రా... వొస్తున్నై... అబ్బో... అడ్డులే... రారా!" అని రంగం బిగ్గరగా కేకలు వేస్తూనే వున్నాడు. ఇంతలో దూలాలు వెనుకనుంచి రానే వచ్చినై. సత్తిదేహాన్ని దూలాలు నీటిలోకి ఒత్తి పట్టినై. ప్రవాహం లోపలికీడ్చి, లాగి, అగాధమైనదో శక్తితో పెనవేసి ఊపిరి సలపకుండాచేసింది.

రంగం వెతుకుతూ వస్తూనే, నాగన్నకు మరొక దూలం చూపించాడు. దాన్ని వేటాడుతూ నాగన్న కుడివేపుగా వెళ్ళిపోయాడు. రంగానికి భయంలేదు. సరంగులు జలచరాలు. ప్రవాహవేగంతో తనూ పోటీ పడి సత్తిని వెతుకుతూ బయలుదేరాడు. నది మీద తేలుతున్న వెన్నెల గిరిలో సత్తిభుజం ఒకసారి కన్పించింది. అక్కడికి దుమికాడు. పెద్దముళ్ళకంచె తేలుతూ వచ్చి జుత్తును, ముహాన్ని, వక్షాన్ని గుచ్చుకొని, దేహం నిండా జర్రునగీరి వెళ్ళిపోయింది. సత్తి భుజం కన్పించినచోట సుడి గుండం వున్నదేమో, నాలుగాకులు, ఒక నురుగు గుట్ట, మకిల తేలుతూ గిర్రున తిరుగుతున్నాయి.

... ...

పట్టణంలో విద్యుద్దీపాలు ఆరిపోయాయి, క్రమక్రమంగా ఆకాశం ఎర్రబారి సూర్య బింబం పైకెక్కుతోంది. పట్టణం మేలుకుని ఆవులిస్తూ నిద్ర విదిలించింది. సత్తిరాలేదు, వెతుకుతూ ధవళేశ్వరం వేపు ఈదుకుంటూ వెళ్ళిన రంగడు కూడ రాలేదు. పడవల్లో అలవాటే. సరంగులెవరూ పట్టించుకోలేదు. నాగన్న ఒక దూలమైనా దొరికిందనే తృప్తితో గుర్రుపెట్టి నిద్ర పోతున్నాడు. పిల్లవాడు మాత్రం పాయిలో మండని తడి పుల్లల్ని తిట్టు

కుంటూ, దిక్కులు వెతుకుతున్నాడు. పడవలో నీళ్ళు తోడి పోస్తూ, రాత్రి పీడ కల వచ్చిందేమో, పెద్దపులి వంక చూసినట్టు గోదావరి వైపు చూస్తున్నాడు.

"ఒరే నాగన్నా!" అని చివరి, పడవలో సరంగు కేక పెట్టాడు. ఆ కేకలో వున్న గుప్తార్థాన్ని గ్రహించినట్లు, పడవ వెంట పడవ మారు పలికాయి.

"అరే నాగన్నా!" "అరే నాగన్నా!" "అరే నాగన్నా!" నాగన్న ఉలిక్కిపడి లేచాడు. ఒళ్ళు విరుచుకుంటూ పైటిక వచ్చి గట్టుమీదికి దుమికాడు. దూలం అక్కడే వుంది నిర్లక్ష్యంగా. కాని, రంగడు స్త్రీదేహాన్ని భుజాన వేసుకుని వస్తున్నాడు.

నాగన్న నోట మాటరాలేదు. దూలంమీద నెమ్మదిగా కూచుని, గుమికూడుతున్న సరంగుల వంక చూస్తూ విగ్రహం లాగైనాడు, గుంపు మధ్యకు రానే వచ్చాడు రంగడు. మెల్లగా గుంపులోకి త్రోసుకుని వస్తున్న పిల్లవాణ్ణి పక్కకు పిలిచి ప్రశ్నించింది పడుచుపిల్ల, జవాబివ్వకుండానే వాడు మనుషుల కాళ్ళమధ్యగా దూరి లోపలికి వచ్చి శవం ప్రక్కన కూర్చున్నాడు.

తెల్లని వెచ్చని ఎండ స్త్రీ మొహం మీది తడి పీల్చుకుంటోంది. కడుపు తిత్తిలాగు ఉబికింది. అడుగున బట్టలు పరిచారు. గుంపులో తలకొక మాట గా అరవడం మొదలెట్టారు.

"గొడ్డుముండా కొడక! నాలు కాసులు కావాలంటే మాదగ్గి రేడవక పొయ్యావా" అన్నాడు కొంచెం బలిసిన మోటారు బోటు మేస్త్రీ.

"రాత్రి కుండపోతగు రుస్తుంటే ఏమని పోయ్యావ్రా! బుద్ధి మాలినోడా"

"తొంగుంటే నీగా అబ్బసొమ్మేవడు తిన్నాడ్రా"

రంగడు కళ్ళనుంచి నీరు జారి పోతూ నేవుంది. శవాన్ని గోదావరి నీటితోనే గాయాలు కడుగుతున్నాడు.

"గబ్బగియంలో ఏం బావు కుందామని!"

రంగడు నిస్పృహతో నాగన్న మొహం వంక చూశాడు. నాగన్న దేహం నిండా ముడుతలు ఆ క్షణానే ఎక్కువైనట్లు కన్పించాయి. కళ్ళెత్తి, చూచి, తల దించేసుకున్నాడు. తను కూచున్న దూలాన్ని చేతితో చరచి, "ఉప్పులేక చస్తుంటే గుప్పెడు పెట్టిన నాయాలు లేడు" అని గట్టిగా రాతితో కొట్టినట్లన్నాడు. గుంపు నిశ్శబ్దంగా నాగన్నని చూచి తలలు వాల్చుకున్నది. దూలం నిర్లక్ష్యంగా నీటిఊటలు కక్కుతున్నది.

గుంపు బైట మునికాళ్ళమీద నిలబడి లోపలికి తొంగి చూసిన పడుచుపిల్ల మొహం హఠాత్తుగా నల్లబడింది. తలలో మల్లెపూల శేరు వాడిపోయింది. పిల్లవాడు శవం కాళ్ళవద్ద పరిశీలనగా చూస్తూ రెండు వేళ్ళతో నిప్పును తాకినట్టు శవాన్ని తాకి, ఒక్కసారి ఏడ్పు ప్రారంభించాడు. పడుచుపిల్ల సహించలేక నాల్గడుగులు పక్కకు వేసి, గుడ్డిదానివలె గాలిలో తడుముతూ వెళ్ళిపోయింది.

గుంపు కళ్లు చెమ్మగిలాయి. నాగన్న విగ్రహం ఏక్షణాన దుఃఖంతో విరిగి పోతుందో అన్నట్లుంది ఇంతసేపూ తను గోదావరికేసి చూస్తున్నాడు. వెక్క-

సము, అసహ్యము, కసి పురి గొని బాధిస్తున్నాయి. గుంపులో ఎవరో "వచ్చారు:" అన్నారు బిగ్గరగా.

నాగన్న తలవిప్పి, కళ్ళెత్తి చూశాడు. గొడుగు పట్టుకుని గుమస్తా, గ్లాస్కో-కట్టుకుని సాహుకారు.

నాగన్న పళ్ళు బిగించి "లంజ కొడుకులు!" అన్నాడు.

ఎండ వేడెక్కుతోంది. ఆ గుంపు మెల్ల మెల్లగా పలచ బడుతోంది. అఖండ గోదావరి లాగే, పట్న జీవితం నిర్విచారంగా సాగి పోతున్నది!

తిరువానూరు కుడ్య చిత్రాలు

తిరువాన్కూరు కుడ్య చిత్రాలు

తిరువాన్కూరు కుడ్య చిత్రాలు

ప్రకృతి శిల్పి భగీరథి

శ్రీ సంజీవ దేవ్

ప్రకృతిని పూర్తిగా అనుకరించటం ఉత్తమ శిల్పసృష్టి కాదనేది సత్యమే. అయితే ప్రకృతిని పూర్తిగా నిరాకరించటం కూడ ఉత్తమ శిల్పసృష్టి కాదు. ప్రకృతిఅనుకరణ నిరాకరణల సంపూర్ణ సమ్మేళనమే నిజమైన శిల్పసృష్టి. కేవలం బాహ్యజగత్తునే సర్వంగా భావించి దాని ప్రతిబింబాలనే నిజమైన శిల్పం అనుకోటంలో ఎంత అసంపూర్ణత వుందో, కేవలం అంతర్జగత్తునే సర్వంగా భావించి దాని కల్పనా రూపాన్నిమాత్రమే ఉత్తమ శిల్పం అనుకోటం లోనూ అంతే అసంపూర్ణత నిండి ఉంది. ఈ అంతర్బహిర్ జగత్తుల లయమయ సమ్మేళనమే ఉత్తమ శిల్పసృష్టి. బాహ్య ప్రకృతి పైన ఎంతవరకాధార పడాలో, ఆంతరిక భావాలపైన ఎంతవరకాధారపడాలో శిల్పి యొక్క స్వేచ్ఛపైన ఆధారపడి ఉంటుంది. ఇలాంటి స్వేచ్ఛతో ప్రాణస్పందనంతో నింపిన ప్రకృతి దృశ్యాలను చిత్రిస్తారు శ్రీ భగీరథి గారు.

ఆంధ్ర చిత్రకారుల్లో అసమాన ప్రజ్ఞావంతులున్నారు. కాని వీరిలో కేవలం ప్రకృతిదృశ్యాలనే చిత్రించేది ఒక్క భగీరథి గారు మాత్రమే అసలు ఆధునిక భారతీయ చిత్రకళలో గాని, ప్రాచీన భారతీయ చిత్రకళలో గాని కేవల దృశ్యకళకు అంతగా వ్యాప్తి లేదని అంగీకరించాలి. ఆధునిక భారతీయ చిత్రకారుల్లో కొందరు చాల ఉత్తమ ప్రకృతి చిత్రకారు లున్నారు, అన్ని రాష్ట్రాల్లోనూ. కాని ప్రాచీన భారతీయ చిత్రకళలో మాత్రం కేవల ప్రకృతిదృశ్యాలు మాత్రం గోచరించవనేది సత్యమే. *

భగీరథి గారు రంగుల రమ్యకాంతులను ప్రదర్శించటంలో సిద్ధహస్తులు. పూర్వ దిగంతం లోని ఉషః కాంతులనూ, పశ్చిమాకాశం లోని సాంధ్యరాగాన్ని సృష్టించటంలో విఖ్యాత పాశ్చాత్య ప్రకృతిశిల్పి యగు టర్నరు కు ఏమాత్రం తీసిపోరు అనటంలో అతిశయోక్తిగాని, అంధాభిమానం గాని

---

* ప్రకృతి చిత్రాల ఉదంతాన్ని తెలిపే ఇదే రచయితయొక్క 'దృశ్యచిత్రాలు' అనే వ్యాసాన్ని క్రిందటి కార్తిక మాసపు ఆంధ్రశిల్పిలో చూడనగును.

ఎంతమాత్రమూ లేవు. హేమంతం లోని అస్పష్ట హిమదృశ్యాలను, శరత్తు లోని నిర్మల నీలదృశ్యాలనూ ఒక సరిక్రొత్త రూపంలో చూపుతుంది ఆయన కుంచె. వివిధాకారాల రాళ్లతో కూడిన కొండల రూపాలు భగీరథిగారి చిత్రాలలో విచిత్రంగా గోచరిస్తాయి. ప్రకృతిని చిత్రించబోయే ముందు దృశ్యాన్ని ఏవిధంగా రసదృష్టితో వీక్షించాలో, ఆ వీక్షించిన దృశ్యాన్ని ఏవిధంగా ముందు చిత్తంలో పోతపోయాలో, చివరకు ఆ చిత్తంలోని దృశ్యాన్ని చిత్రంలోనికి ఏవిధంగా రూపాంతరం చేయాలో భగీరథిగారికి ప్రత్యేక నైపుణ్యంతో తెలుసు.

భగీరథిగారి జననం ౧౯౧౧లో, అనకాపల్లి దగ్గర మామిడిపాలెంలో. విచిత్రమేమంటే భగీరథిగారి జన్మస్థలం కొండలతోనూ, పెద్దపెద్ద రాతిబండల తోనూ నిండివున్న ప్రదేశం. ఆరాతి బండలనూ, ఆకొండలనూ చిత్రించటంలో భగీరథిగారు అసమాన ప్రజ్ఞావంతులైనారు. భగీరథిగారు జన్మించిన సమయం సంజకెంజాయలతో వెలుగుతున్న సాయం సమయము. అలాంటి సంజకెంజాయలను భగీరథిగారు విశేష నైపుణ్యంతో చిత్రిస్తారు పుట్టిన పరిసరాల వంటి శిల్పిగా తయారు కావటం తమాషా అయిన సమన్వయమే. వికసించని శిశుచైతన్యం మీద పరిసరాల ప్రభావం ఏవిధంగా పనిచేస్తుందో మనోవైజ్ఞానికులకే ఎరుక.

బాల్యం నుండి భగీరథిగారి లేతహృదయం ప్రకృతిలోని ఆనందమయ దృశ్యాలను చూచి పొంగిపోతూ ఉండేది. కవి వర్డ్స్‌వర్తు ప్రకృతి సౌందర్యంలో లీనమైపోయినట్లే శిల్పి భగీరథకూడ ప్రకృతి దృశ్యాలతో తాదాత్మ్యం పొందేవారు. ఉదయపు మంచుతెరలో గుండా దూరాన అస్పష్టంగా గోచరించే ఒక పర్వతశిఖరమో, తొలకరి సంజ వేళల్లో పశ్చిమోత్తరాకాశంలో తేలి వచ్చే ఒక మేఘఖండమో, ఘనీభవించే చీకటిలో ఛాయామూర్తిలాగా దూరాన నిలచి వున్న ఏ తాటిచెట్టో, సెలయేటి తీరాన గాలికి వూగే ఏ గడ్డిమొక్కో, వెన్నెల రాత్రిలో వృక్షాలులేని ఏ ఎడారిలోని అనంత దిగంతమో భగీరథిగారి సుకోమల హృదయాన్ని ఎప్పుడూ రసాప్లుతం చేస్తూనేవుండేది.

ఏదో కొంత ప్రాథమిక సాధన జరిగిపోయిన తరువాత భగీరథిగారు బొంబాయివెళ్లి అచ్చటి శిల్పవిద్యాలయంలో కొంతకాలం శిల్పసాధన సాగించి అనారోగ్య కారణాల వల్ల అచ్చటి విద్యాభ్యాసాన్ని అసంపూర్ణంగానే వదలివేసి, ఇంటికి తిరిగివచ్చి స్వయం

కృషితోనే చిత్రసాధన చేయసాగారు. ప్రథమంలో భగీరథిగారు ప్రకృతి చిత్రాలనేకాక మానవుల రూపపటాలను కూడ తైలవర్ణాలలో చిత్రించేవారు. కాని క్రమేణా వీరి అభిరుచి కేవల ప్రకృతి చిత్రాలవైపుకే వంగటంవల్ల రూప పటాలను వ్రాయటం మానివైచి కేవల ప్రకృతి ఆరాధకులుగా మారిపోయినారు

౧౯౩౮ లో ప్రత్యేకముగా కాన్వాసు పైన రెండు పెద్ద తైలచిత్రాలను "చంద్రోదయం" "సూర్యోదయం" అనే వాటిని పూర్తిచేసి హైదరాబాదులో ప్రదర్శించగా వాటిని అచ్చటి ప్రసిద్ధ చిత్ర సంగ్రాహకుడగు రాజా రాయరాయన్ గారు కొనియుండిరి. ఇంకా అప్పుడప్పుడు వీరు మరి కొన్ని తైల చిత్రాలను తయారుచేశారు. కాని వీరి అభిమానం నీటిరంగులపైనే ఎక్కువ. అందువల్ల వీరి చిత్రాలన్నీ దాదాపు నీటిరంగులవి అనే చెప్పాలి స్వచ్ఛమైన సూర్యకాంతియుతమైన మన దేశంలోని వాతావరణం స్పష్టంగానూ జ్యోతిర్మయంగానూ చిత్రించం కావాలంటే ఉజ్జ్వలమైన నీటిరంగులు ఉపయోగపడినంతగా తైలవర్ణాలు ఉపయోగపడవు.

౧౯౩౨ లో వీరు జయపురంలో ఉండి కొన్ని ఉత్తమమైన ప్రకృతి దృశ్యాలను చిత్రించారు. ఇవన్నీ విజయనగర మహారాణీ సంగ్రహించి భగీరథిగారిని గౌరవించినది. భగీరథిగారిని ప్రోత్సహించినదీ గౌరవించినదీ అంతా రాజులూ, రాణీలూ, గవర్నర్లూ, గవర్నరు సతీమణులూ మాత్రమే అయిన ప్పటికీ భగీరథిగారు ధనవంతులుగా మారలేకపోయినారు. ఇది వారిలోని ఒక మహోన్నత సుగుణం వారిహృదయం ఎల్లప్పుడూ సామాన్య ప్రజలపైనే గాఢాభిమానంతో ఉంటుంది.

భగీరథిగారు ౧౯౩౮ లో తిరువాన్కూరు పర్యటన సాగించి అచ్చటి మధురమగు ప్రకృతిని సుందర చిత్రాలలో లిఖించారు. ఆసమయంలో వీరి చిత్రప్రదర్శనం కూడ అచ్చట జరిగింది రాజపరివారం వీరికొన్ని చిత్రాలను తీసుకొని గౌరవించారు. భగీరథిగారి చిత్రాలు అనేక పతకాలను కూడ పొందినవి కొన్ని ప్రదర్శనాలలో.

భగీరథిగారి ప్రకృతి చిత్రాలకు ఒక ప్రత్యేకత ఉండటానికి కారణం వారి వాస్తవజగత్తునకావలగా చూచే రసమయ కవి హృదయమే. ఈ హృదయ సత్తాకు తోడు భగీరథిగారికి రంగుల మర్మంలో బాగా అనుభవం ఉన్నది. రెండు వ్యతిరేక వర్ణాలను సమన్వయ పరచటంలో వీరి కౌశలం ప్రత్యేకంగా గోచర మవుతుంది. వీరి

వర్ణవిన్యాసం జంత్రసంగీతం లాగా మానసిక ప్రకంపనలను రేకెత్తిస్తుంది. దర్శకుని హృదయంలో వీరి రంగులసొంపు హృదయానికెంత రసతరంగాలను చేకూరుస్తుందో కంటికి కూడ అంత హాయిని ఇస్తుంది.

భగీరథిగారి పాపికొండల దృశ్యాలు ప్రఖ్యాత శిల్పులగు రోరిక్ గారి హిమాలయ దృశ్యాలవలె గోచరిస్తవి. ఈ ఉభయులకూ రూపాన్ని సృష్టించటంలో చాల ప్రభేదం వున్నప్పటికీ రంగులను చిత్రించటంలో మాత్రం చాల ఐక్యం గోచరిస్తుంది. అయితే రోరిక్ జన్మతః పాశ్చాత్యుడైనందున ప్రాచ్య సంప్రదాయాలను ఎక్కువగా తన చిత్రాల్లో ప్రదర్శిస్తారు. అందుకు విరుద్ధంగా భగీరథి గారు ప్రాచ్యులయినందున తమ చిత్రాల్లో పాశ్చాత్య పద్ధతులను ఎక్కువగా ప్రదర్శిస్తారు. ఇది సహజంకూడా. వ్యతిరేకతలలోనే ఉంది విచిత్రం.

భగీరథిగారి ప్రకృతి చిత్రాలు పాశ్చాత్య శైలి ననుసరించే ఉంటవి అనే యదార్థాన్ని స్వీకరించకపోతే అదొక అంధ దేశాభిమానం అనాలసి వుంటుంది. వీరి చిత్రణ పాశ్చాత్య శైలిలో ఉంటుంది అన్నంతమాత్రం చేత వీరి ప్రతిభకు ఏవిధమైన అల్పత్వాన్నికాని, విదేశ వ్యామోహాన్ని కాని అంటకట్టాలసిన అవసరం కూడ గోచరించదు. శిల్పియొక్క సృజనశీలత తన స్వంత ప్రేరణమీదనే ఆధారపడి ఉంటుంది కాని, అది విదేశీ, ఇది స్వదేశీ అనే జాతీయాభిమానాలపైన ఆధారపడి ఉండదు. అదీకాక యీ నవయుగంలో శిల్ప క్షేత్రంలోనూ జీవన క్షేత్రంలోనూ కూడ స్వదేశీ విదేశీ అనే వాటికి క్రమేణా తారతమ్యం అంతరించి ఒక ఏకజగత్తుగా పరిణమిస్తుంది. నేడు మనం భారతీయ కళ అనే దానిలో కూడ భారతీయత్వం పేరుకు మాత్రమే గోచరిస్తుంది. శిల్పి తన ఇష్టంవచ్చిన పద్ధతిలో సృష్టిని సాగించుకొనే స్వేచ్ఛ కలిగి ఉంటాడు.

భగీరథి గారు పెద్ద పెద్ద చిత్రాలను వేసినంత ప్రావీణ్యంతోనే చాల చిన్న చిన్న చిత్రాలను, కార్డుసైజులో సగం మాత్రమే వుండే చిత్రాలను కూడ చిత్రిస్తారు. ఈ చిన్న ప్రకృతి చిత్రాలు రంగులతో మిరుమిట్లు గొల్పుతూ మణిదీపాలవలె ప్రకాశిస్తుంటవి. వీటిని రంగుల భావగీతాలనవచ్చు.

భగీరథిగారి కొన్ని చిత్రాలు: "సుఖమయ ప్రభాతం," "సాంధ్యరాగం," "కొండలూ గుట్టలూ," "మంచులోని లోయ," "అవసానం," "మిత్రులు," "ఒక మంచు తెర," "అరమా పర్వతం," "మాడుగుల మార్గంలో," "సూదికొండవద్ద," "అస్తమయ కాంతి" మొదలయినవి. ప్రాతఃకాలీన

హిమదృశ్యాలనూ, ఆవలగా అస్పష్టంగా ఛాయారూపాలుగా గోచరించే వస్తు సముదాయాన్ని చాలా బాగా చిత్రిస్తారు. "మంచుగాని లోయ" అనే చిత్రంలో మంచుతో నిండిన అస్పష్ట నీల ధూసరవర్ణం మృదువుగానూ స్పర్శసుఖం ఇస్తున్నట్లూ కనిపిస్తుంది.

భగీరథిగారి చిత్రాల్లో వాస్తవ చిత్రణతోడు వ్యంజన (Suggestion) కూడ గోచరిస్తుంది. ఈ వ్యంజన చిత్రంలోని భావాన్ని ఇనుమడింప చేస్తుంది. "అవసానం" అనే చిత్రంలో సూర్యాస్తమయం అయిపోయింది; తరువాత పశ్చిమాకాశంలో వెలిగే రక్త కాంతి వుంటుంది; సమ్ముఖభాగంలో ఒక ఎండిపోయిన చెట్టు పడిపోయి వుంటుంది. సూర్యాస్తమయం చెట్టుయొక్క అవసానాన్ని, పడిపోయిన చెట్టు సూర్యుని అవసానాన్ని బలపరుస్తాయి. అందువల్ల భగీరథిగారి ప్రకృతిదృశ్యాలు కేవలం మూగదృశ్యాలు మాత్రమే కాక భావమాధుర్యంలో సజీవమైఉంటాయి. అయితే ఆధునిక చిత్రకళలో భావవ్యక్తీకరణకంటె రూప ప్రస్ఫుటత్వానికే అధిక మూల్యం. అయినప్పటికీ భగీరథిగారి వ్యంజన ఆయన రూపకల్పనకు ఏమాత్రమూ అడ్డురాదు.

ప్రకృతిశిల్పికీ దేశాటనకూ అవినాభావ సంబంధం. వివిధ దేశాలూ తిరిగి అంకలి రమ్యమైన ప్రకృతిని తిలకిస్తుంటేనే కాని ప్రకృతిశిల్పి హృదయంలో వినూత్న చిత్రకల్పనకు ప్రేరణ లభించదు. భగీరథిగారు ఇంతవరకు దక్షిణాపథంలోని సకల నైసర్గిక ప్రదేశాలనూ దర్శించి చిత్రించారు కాని, వింధ్యప్రదేశాన్ని, హిమాచల ప్రాంతాలనూ దర్శించే అవకాశాన్ని కలిగియుండలేదు. వీలయినంత త్వరలో ఒక పర్యాయం హిమాలయాల్లో పర్యటన సాగించి అనేక సుందర హిమాలయ దృశ్యాలను చిత్రించాలనే ప్రయత్నంలో వున్నారు ప్రస్తుతం భగీరథిగారు.

భగీరథిగారి శిల్పం ద్రాక్షపాకమే కాని, వీరి జీవితం మాత్రం నారికేళ పాకం. వీరి చిత్రాలను ఆనందించినంత త్వరగా వీరి జీవితాన్ని ఆనందించలేం. వీరి నిజమైన రసమయ వ్యక్తిత్వం కొంత ఆలస్యంగా కాని గ్రహించలేం. లలితకళా జీవులకుండే బాహ్య సౌకుమార్యంగాని, ముఖ ముద్రలుగాని, ఆవ్యక్తిగత లాలిత్యంగాని భగీరథిగారి విగ్రహంలో మనకు గోచరించదు. ఇటువంటి సున్నితంగా వుండని వ్యక్తిలో ఇంత రంగుల ఇంద్రజాలాన్ని సృష్టించగల రసహృదయం ఇమిడి ఉన్నది అంటే ప్రథమంలో ఎవరూ

నమ్మజాలరు. కాని భగీరథిగారితో పరిచయం సన్నిహితమైన కొలదీ వీరి అసలు వ్యక్తిత్వం లలితాతిలలితంగా గోచరించసాగుతుంది. అప్పుడు అనుకుంటాం ఇటువంటి సుందరవ్యక్తిత్వం కలవారు కనుకనే అటువంటి సుందరతమ చిత్రాలను సృష్టించగలుగుతున్నారని.

నేటి భారతదేశంలో వున్న కొద్దిమంది ప్రకృతిశిల్పులలో భగీరథి గారొకరయినందుకు ఆంధ్రదేశం గర్విస్తుంది. వీరి ప్రకృతి చిత్రాలు ఆంధ్రదేశపు నైసర్గిక దృశ్యాలను మిగతా ప్రపంచానికి చూపటంలో విజయవంతాలవుతాయి అనటంలో సందేహం లేదు.

చెప్పని సందేశం

శ్రీ శ్రీరంగం శ్రీనివాసరావు.

ప్రకటన— ప్రాచీన చరిత్ర పరిశోధకసమితి వారి కార్యనిర్వాహకవర్గం సమావేశమైంది. బలరామయ్యా, నరసింహం, శ్యామశాస్త్రి మొదలైనవారు రాబోయే వార్షిక సభకు అధ్యక్షుణ్ణి ఎన్నుకోవడం గురించి చర్చిస్తున్నారు.]

శ్యామ : ఈ రామచంద్రరావు ఇంతవరకూ చేసిన ఘనకార్యాలేమిటో తెలిపిస్తారా?

నర : ప్రొఫెసర్ రంగనాథరావుగారి ఉత్తరంలో ఆ సంగతులేవీ లేవు. రామచంద్రరావు సైన్సు విద్యార్థి అనీ, కవిత్వం రాస్తాడనీ అన్నారు.

శ్యామ : అయితే, అతనికి మన సమితిలో స్థలం

[రెండు మూడు క్షణాలు నిశ్శబ్దం.]

శ్యామ } బల } : మాకేమీ బోధపడలేదు.

నర : ఒకసారి ఉచ్చరించినమాట కలకాలమూ గాలిలో ఉంటుంది. ఈ రామచంద్రరావు తన యంత్ర సహాయంతో ఏమాటనైనా పట్టుకోగలడు.

బల } శ్యామ } : ఏమిటీ?

నర : ఆశ్చర్యమే ఇది. కాని నిజం!

బలరా : నిజమే అయితే, మన చరిత్ర పరిశోధన పద్ధతులన్నీ తారుమారు కాగలవు. పాండవుల ప్రసంగం వినవచ్చు. కృష్ణదేవరాయల గొంతుక వినవచ్చు. సిపాయీల తిరుగుబాటుకు సంబంధించిన యాథార్థాలన్నీ బైటపడతాయి.

శ్యామ : నాతల తిరిగిపోతోంది. నేనేమీ నమ్మలేకపోతున్నాను.

నర : కాని ఆయంత్రాన్నింకా రామచంద్రరావు నిర్దిష్టం చెయ్యలేదట. భూతకాల ధ్వనులన్నీ గందరగోళంగా ఉంటాయి. అందులో మనకు కావలసిన వాటిని వేరు చేసి, శుభ్రపరచి రికార్డు చెయ్యడం చాలా శ్రమతో కూడుకున్న పని.

శ్యామ ! ఆఁ, అలా చెప్పండి. ఇందులో ఏదో మెలిక ఉంటుందని నేనప్పుడే అనుకున్నాను.

నర : శ్యామశాస్త్రిగారూ, ఇది వేళాకోళాలకి సమయం కాదు. రామచంద్రరావు ఛార్లటాన్ కాడు. అతడొక సీరియస్ సైంటిస్టు అని జ్ఞాపకం ఉంచుకోండి మన సభకు అధ్యక్షత వహించాలని అతనికేమీ ఆదుర్దా లేదు. సత్యాన్వేషణమే అతనికర్తవ్యం.

శ్యామ : అయితే ఆ సత్యాన్వేషణ పూర్తి అయేదాకా కొంతకాలం అతణ్ణి అజ్ఞాతవాసంలో ఉండనివ్వండి. ఆ యంత్రమేదో నిర్దిష్టం చేసిన తర్వాత కావలిస్తే మీదటికి మన సమావేశాని కతణ్ణి ఆహ్వానిద్దాం.

బలరా : అలా కాదు. రంగనాథరావుగారి సిఫారసును మనం తృణీకరించకూడదు. తుని తగవుకింద నేనొకమార్గం సూచిస్తాను. ఈ యేడు మన సభకతణ్ణి ఉపన్యాసకుడుగా రమ్మని పిలుద్దాం. ఆయంత్రాన్ని తెచ్చి అతడు తన సిద్ధాంతాలన్నీ వివరిస్తూ ఉపన్యసించవచ్చు.

నర : యంత్రం ఎలా తేగలడు? ఇంతవరకు అతడు శుభ్రపరచిన కొన్ని రికార్డులు మాత్రం తెస్తాడు. అయినా అతణ్నే అధ్యక్షుణ్ని చెయ్యాలని నా ఉద్దేశం.

బలరా : నా మాట వినండి. ఈ యేడికిలా పోనివ్వండి. ప్రతిభావంతులైన యువకులకు అవకాశం ఇవ్వవలసిందే కాని-

నర : వీల్లేదు. అతని సామర్థ్యంలో మీకు సందేహం లేనప్పుడు తత్సంబంధ కారణాలతో పనేమిటి? రామచంద్రరావే అధ్యక్షుడు.

చెప్పని సందేశం

కథనం: ప్రాచీన చరిత్ర పరిశోధక సమితివార్షికోత్సవం ప్రారంభమయింది. అప్పుడే ఒకానొక వూళ్ళో-ఏవూరు? ఏదోగొప్ప పట్టణమే. ప్రాచీన శిథిలాలకు పేరుపడ్డ పట్టణం. బహుశా బళ్ళారినగరం కావచ్చును. లేదా రాజమహేంద్రవరమేమో. అమరావతి కాదు. ఎందుచేతనంటే అక్కడ శిథిలాలే తప్ప పట్టణం లేదు. విశాఖపట్టణం కూడా కాదు. అది నవీన యాంత్రిక నాగరికతవల్ల ప్రాముఖ్యం లోకి వచ్చిన పట్టణం. మన పరిశోధక ప్రముఖులకు ప్రాచీన స్మృతులూ నవీన సౌకర్యాలు కూడా కావాలి. అంచేత రెండూ దొరికే ఊరు చూసుకున్నారు. సరే ఊరేదయితేనేం. సభ జరిగింది. ఆహ్వాన సంఘాధ్యక్షుడి ఉపన్యాసం ఇంతకు ముందే పత్రికలకు వెళ్ళిపోయింది. అచ్చు ప్రతిని అతడు చూసి చదివేశాడు. అందులో స్వాగతాలు మర్యాదమాటలు తప్ప మరేవీ లేవు. తర్వాత అధ్యక్షోపన్యాసం. రామచంద్రరావు వేదికమీద నించి లేచాడు. సభాసదులకు నమస్కరించాడు. ఇరవై ఐదేళ్ళకంటె ఎక్కువ వయస్సుండదు. తెలివితేటలు ఉట్టిపడే ముఖం.

అధ్యక్షుడు లేచి నిలబడగానే వాద్యసంగీతం ప్రారంభమయింది. ఇదేదో కొత్తరకం ఉపన్యాసమని కొందరనుకున్నారు. ఉపన్యాసానికి బదులు వాద్యసంగీతంలో గొంతుకలిపి రామచంద్రరావు ఇల్లా పాడాడు.

ఏ దేశ చరిత్ర చూచినా,
ఏమున్నది గర్వకారణం ?
నరజాతి చరిత్ర సమస్తం
పరపీడన పరాయణత్వం.
నరజాతి చరిత్ర సమస్తం
పరస్పరాహరణోద్యోగం
నరజాతి చరిత్ర సమస్తం
రణరక్త ప్రవాహసిక్తం
బీభత్స రస ప్రధానం
పిశాచగణ సమవాకారం
నరజాతి చరిత్ర సమస్తం
దరిద్రులను కాల్చుకు తినడం
బలవంతులు దుర్బల జాతిని
బానిసలను కావించారు !
నరహంతలు ధరాధిపతులై
చరిత్రమున ప్రసిద్ధికెక్కిరి.
రణరంగం కాని చోటు భూ
స్థలమంతా వెదకిన దొరకదు
గతమంతా తడిసె రక్తమున,
కాకుంటే కన్నీళులతో.
చల్లారిన సంసారాలూ,
మరణించిన జనసందోహం,
అసహాయుల హాహాకారం
చరిత్రలో మూలుగుతున్నవి.
వైషమ్యం స్వార్థపరత్వం

కౌటిల్యం ఈర్ష్యలు స్పర్థలు,
మాయలతో మారుపేర్లతో
చరిత్రగతి నిరూపించినవి.
జంఘిజ్ ఖాన్ తామర్లేనూ,
నాదిర్షా, ఘజ్నీ, ఘోరీ,
సికందరో ఎవడైతేనేం ?
ఒకొక్కడూ మహాహంతకుడు.
వైకింగులు శ్వేతహూణులూ,
సిథియన్లూ, పారశీకులూ,
పిండారులు, థగ్గులు కట్టిరి
కాలానికి కత్తుల వంతెన.
అజ్ఞానపు టంధయుగంలో
ఆకలిలో ఆవేశంలో
తెలియని ఏతీవ్రశక్తులో
నడిపిస్తే నడిచి మనుష్యులు
అంతా తమ ప్రయోజకత్వం
తామే భువి కధినాథులమని
స్థాపించిన సామ్రాజ్యాలు
నిర్మించిన కృత్రిమచట్టాల్
ఇతరేతర శక్తులు లేస్తే
పడిపోయెను పేకమేడలై.
పరస్పరం సంఘర్షించిన
శక్తులలో చరిత్ర పుట్టెను.
చిరకాలం జరిగిన మోసం
బలవంతుల దౌర్జన్యాలూ
ధనవంతుల పన్నాగాలూ
ఇంకానా ఇకపై చెల్లవు!
ఒక వ్యక్తిని మరొక వ్యక్తీ
ఒకజాతిని వేరొక జాతీ
పీడించే సాంఘిక ధర్మం
ఇంకానా ఇకపై సాగదు.
చీనాలో రిక్షావాలా
ఐర్లండున ఓడకళాసీ
అణగారిన ఆస్తులందరూ
హాటెన్ టాట్ జూలూ నీగ్రో
ఖండాంతర నానాజాతులు
చారిత్రక యథార్థతత్త్వం
చాటిస్తారొక గొంతుకతో
ఈ యుద్ధం ఎందుకు జరిగెను ?
ఏ రాజ్యం ఎన్నాళ్ళుందో ?
తారీకులు దస్తావేజులు
ఇవి కావోయ్ చరిత్రకర్థం
ఈ రాణీ ప్రేమపురాణం
ఆ ముట్టడికైన ఖర్చులూ
మతలబులూ కైఫీయతులూ
ఇవి కావోయ్ చరిత్ర సారం
ఇతిహాసపు చీకటి కోణం
అట్టడుగున పడి కాన్పించని
కథలన్నీ కావాలిప్పుడు
దాచేస్తే దాగని సత్యం.

నైలునదీ నాగరికతలో
సామాన్యుని జీవన మెట్టిది ?
తాజమహల్ నిర్మాణానికి
రాళ్ళెత్తిన కూలీ లెవ్వరు ?
సామ్రాజ్యపు దండయాత్రలో
సామాన్యుల సాహస మెట్టిది ?
ప్రభువెక్కిన పల్లకి కాదోయ్
అది మోసిన బోయీ లెవ్వరు ?
తక్షశిలా పాటలి పుత్రం
మధ్యధరా సముద్రతీరం
హారప్పా మొహెంజొదారో
క్రోమాన్యాన్ గుహాముఖాల్లో
చారిత్రక విభాతసంధ్యల
మానవకథ వికాస మెట్టిది ?
ఏ దేశం ఏ కాలంలో ఆ
సాధించిన దే పరమార్థం?
ఏ శిల్పం ఏ విజ్ఞానం ?
ఏ శాస్త్రం ? ఏ గాంధర్వం ?
ఏ వెల్గులకీ ప్రస్థానం ?
ఏ స్వప్నం ? ఏ దిగ్విజయం ?

ఉపన్యాసం పూర్తి అయిందన్న సూచనగా అధ్యక్షుడు సభకు మళ్ళీ నమస్కరించి కూర్చున్నాడు. ఇదేం ఉపన్యాసమని సభంతా పెద్ద గొడవ అయిపోయింది. మాకు గొప్ప అవమానం జరిగిందని కొందరు ప్రతినిధులుగా వచ్చిన పెద్దలు సభాభవనం నుంచి నిష్క్రమించారు. నేటి వచనయుగంలో పద్యాలేమిటని పత్రికా విలేఖరులు అధ్యక్షోపన్యాసాన్ని తమ తమ పత్రికలకు పంపించడం మానివేశారు. గందరగోళంలో సభ ముగిసింది.

ఆరాత్రి విడిదిలో కార్యనిర్వాహకవర్గ సభ్యులు మళ్లీ తర్జన భర్జనలలో పడ్డారు.

బలరా: నేను మొదటే చెప్పాను. బాలనాయకం బహు నాయకం మనఆంధ్రదేశానికి శాపం!

నర: ఇప్పుడేమంత పుట్టి మునిగింది. ఇవాళ సభ దిగ్విజయంగానే జరిగింది. రేపు మరీ అమోఘంగా ఉంటుంది.

శ్యామ: సభకు వచ్చిన పెద్దపెద్దవాళ్లంతా వెళ్ళిపోయారు.

నర: పోతే వాళ్ళ ఖర్మం. ఉన్నవాళ్లతోనే కార్యక్రమం నడిపిస్తాం.

బలరా: మనకి నలుగురిలోనూ నగుబాటు తప్పదు.

నర: ఇవాళ జరిగిన దాంట్లో నాకేమీ అనాచారం కనబళ్లేదు.

శ్యామ: ఊళ్ళో అంతమందీ ఐతిహాసిక సభ అసందర్భపు గానసభగా మారిందనుకుంటున్నారు.

నరసింహం: రామచంద్రరావు తన ఉద్దేశాలను ఆ విధంగా తప్ప ఇంకొకలాగ ప్రకటించలేక పోయాడేమో ?

శ్యామ: అదుగో అధ్యక్షులవారే దయచేస్తున్నారు. ఆ మాటేదో ఆయన్నే అడగండి.

రామ: (ప్రవేశించి) ఏమిటో నా విషయమై మాట్లాడుతున్నట్లుంది!

శ్యామ: మరేం! మీ అధ్యక్షోపన్యాసం గురించి. అది చాలామందిని అవమాన పరిచిందని మీకు తెలియదనుకుంటాను.

రామ: నేను చిత్తశుద్ధితో నిజమని నమ్మినదాన్ని బయట పెట్టాను. అది కవిత్వరూపంలో పైటికి వస్తే నా లోపంలేదు. ఆ రూపం చూచి కొందరు జడుసుకుంటే నా తప్పుకాదు.

నరసింహం: మనం మానవమాత్రులం. రామచంద్రరావులో ఒక వంక ఉంది. అదిమాత్రం మరచిపోవద్దు.

శ్యామ: నరసింహంగారూ! రామచంద్రరావు గారిలో మీకు గల నమ్మకం కొనియాడదగ్గది. వార్షిక సమావేశం రసాభాసమయిపోతే దిగ్విజయంగా జరిగిందని మీరనడమూ, రేపు సభ ఇంతకన్నా రక్తి కడుతుందనడమూ, మానవ స్వభావంలో మీకున్న విశ్వాసానికి నిదర్శనం. కాని యదార్థాన్ని పరిశీలించండి. ఎందరు ప్రముఖులు సభనుంచి నిష్క్రమించారో ఆలోచించండి. చాళుక్య యుగం మీద అధారిటీ, విశ్వపతిగారు. నాయక రాజుల కాలం మీద వెయ్యి పేజీల గ్రంథం రాసిన విద్వాంసుడు, హైదరాబాదు వాస్తవ్యుడు, గోపాలం, భారతీయ విశ్వవిద్యాలయాలన్నీ అనధికారరీత్యా పరిపాలిస్తున్న సర్వేశ్వరశాస్త్రి, ఒకరేమిటి అనేకులు మన ఉద్యమాన్ని నిరసించి నిష్క్రమించారు. ఇక రేపటి సభలో మనం చెయ్యదగ్గది ఒక్కటే. రామచంద్రరావుచేత తన కొత్త యంత్రం మీద ఒక థీసిస్ చదివించాలి. ఒకటి రెండు ప్రదర్శనాలు ఇవ్వమనాలి. అప్పుడే మనం నలుగురిలోనూ తలెత్తుకొని తిరగగలం.

రామ: నా అధ్యక్ష ధర్మం నేను నేడే నిర్వహించాను. నా యంత్రం సర్కస్ ప్రదర్శనం కాదు. టికెట్టు పెట్టి వినోదం చూపించడానికి కాదు. సినిమా చరిత్ర మీకు తెలుసుననుకొంటాను.

సోదరులు ఆ యంత్రం కనిపెట్టారు. ఈ నాడది పెట్టుబడిదారీ వర్గాల చేతిలో పడి ప్రజా సామాన్యానికి విజ్ఞానం కలిగించడానికి బదులు వారిని దోచుకోడానికే ఒక ఆయుధమయింది. నా యంత్రం ప్రజల సంహారానికి వినియోగించడానికి నే నిష్టపడను.

బలరామయ్య: యథార్థాలను మనం గుర్తించాలి. సభ జయప్రదంగా జరగాలంటే భూతకాలశబ్దగ్రహణ యంత్రాన్ని ప్రదర్శించడమే మంచిది.

రామ: అదింకా పరిశోధన దశలోనే ఉంది. దానిని మార్కెట్‌లో పెట్టి లాభాలు గుంజుకొనడానికి నేను సుతరామూ ఇష్టపడను. ఈ సభల నిమిత్తం నేను కష్టపడి శుద్ధిచేసిన రెండు మూడు రికార్డ్స్ మాత్రం తెచ్చాను.

శ్యామశాస్త్రి: ఓ దివ్యంగా వుంది. ఇక కావలసిందేమిటి? వాటినే వేద్దాం. నేను సైంటిస్టును కాను. కవిని అంతకన్నా కాను. కాని నాకు ఒక చాకచక్యం ఉంది. ఎటువంటి పరిస్థితినైనా అనుకూలంగా మార్చుకోగల శక్తి నాకుంది.

నరసిం: రామచంద్రరావూ: నీ దగ్గర ఉన్న రికార్డులేమిటి?

రాము: అతి ప్రాచీన కాలంలో వెలువడ్డవి ఇటీవలనే వెలువడ్డవి రెండురకాల ధ్వని రూపకాలు రికార్డు చేశాను. వీటిని సంగ్రహించడానికి చాలా శ్రమపట్టింది. అవిన్నీ, ఇంకొక ముఖ్యమైన రికార్డు ఉంది. అల్లసాని పెద్దన కవి గండపెండేరం తీసుకోవడానికి ముందు కృష్ణదేవరాయల సభలో చదివిన ఉత్పలమాలిక. చాలా జాగ్రత్తగా రికార్డు చేశాను.

శ్యామశాస్త్రి: భేష్! అది వెయ్యి కాపీలు తీసి కాపీ నూరు రూపాయల చొప్పున అమ్మితే లక్ష రూపాయలొస్తాయి.

రాము: శ్యామశాస్త్రిగారూ! సరిగ్గా ఆ దృక్పథానికే నేను విరోధిని. నా పరిశోధనలు మానవజాతి అంతటివీను. వాటిని బజారులో పెట్టి అమ్మడానికి వీలులేదు.

బలరామయ్య: అల్లసాని పెద్దనగారి ఉత్పలమాలిక మీ వద్ద ఉందా?

రాము: వెయ్యమంటారా?

బలరామయ్య: అంటారా అని వేరే అడుగుతారా? అవశ్యం!

రాము: అయితే ఇదిగో! (రికార్డు వేయును)

(చక్రం తిరిగిన చప్పుడు. తర్వాత)

అల్ల: పూత మెరుగులున్ బసరు పూప
బెడంగులు జూపు నట్టివా
కైతలు? జగ్గునిగ్గు నెనగావలె గమ్మన
గమ్మ నవ్వలెన్
రాత్రియున్ బవల్ మఱపు రాని
హొయల్ చెలియా రజంపు ని
ద్రాతరి తీపులం బలెనె తారసిలన్వలె
లోచలం బికన్
బాతిగ బైకొనన్వలెను పైదలి
కుత్తుకలోని పల్లటీ
కూతలనవ్వలెన్ సొగసు కోర్కులు
రావలె నాలకించినన్
చేతికొలంది కౌగిటను జేర్చిన కన్నియ
చిన్ని పొన్ని మేల్
మూతల చన్నదోయివలె ముచ్చట
గావలె పట్టి చూచినన్
డాతొడనున్న మిన్నల మిటారపు
ముద్దుల గుమ్మ కమ్మనౌ
వాతెఱ కొంచెపంచువలె వాటివి
గావలె పంట నూదినన్
గాతల తమ్మిచూలి దొరకైవసపుం
జవరాలి సిబ్బెపున్
మే తెలియుబ్బురంపు బిగినిబ్బరపుబ్బు
గబ్బిగుబ్బపాం
బూతల నున్నగాయ సరిపోడిమి

కిన్నెరమెట్లబంతి సం
గాతపు సన్నబంతి బయకారపు
కిన్నెర గాళపంతులా
సాతత తానతానల పసన్ దివ్యటాడెడు
గోటిమీటుబల్
మోతిలుకున్ బలెన్ హరువు
మొల్లము గావలె నచ్చతెన్గులీ
రీతిగ, సంస్కృతమ్ము బచరించెసి
పట్టున భారతీ వధూ
టీశపనీయగర్భ వికటీ భవదానన
పర్వ సాహితీ
భౌతిక నాటక ప్రకర భారతభారత
సమ్మత ప్రభా
పాత ఘుమంఘుమార్వ బహుభంగ
ఘుమంఘుమ ఘుంఘుమార్భటీ
జాతకతాళయుగ్మకయసంగతిచుంచు
విపంచికా మృదం
గాతత తేహిత త్రహిత హోధిత ధింధి
మిధాణుధింధిమా
వ్రాత నయానునా ల పదవారకు
హుద్యహూహా కింకిణీ
నూతన ఘల్ల లాచరణ నూపుర
ఝాళఝుళీ మరంద సం
ఘాత నియద్ధునీ చకచక ద్వికచోత్పల
సార సంగ్రహా
యాతకుమార గంధవహహారి సుగంధ
విలాసయుక్తమో
చేతము జల్ల సేయవలె జల్లున
జల్లవలెన్ మనోహర
ద్యోతక గోస్తనీఫల మధుద్రవ
గోఘృత పాయస ప్రసా
రాతి రసప్రసార రుచిర ప్రసన్నమ్ముగ
సారెసారెకున్.

శ్యామశాస్త్రి: సెబాస్, బాగుంది. కాని, నాదో చిన్న ధర్మసందేహం తీరుస్తారా? ఇది నిజంగా అల్లసాని పెద్దన్నగారి గొంతు కేనా? లేక ఏ ఆధునికుడి చేతనో చది వించి రికార్డు తీశారా?

నరసింహం: శ్యామశాస్త్రిగారు బుద్ధికి బృహస్ప తిని మించిపోతున్నారు. మీ కిలాంటి ధర్మసందేహాలు ఎలాగు కలుగుతాయో ఆశ్చర్యం. రామచంద్రరావు తరఫున మీకు హామీ ఇస్తున్నాను. ఇది ఆంధ్ర కవితా పితామహుడి గొంతు కే! ఈ రికార్డు సహాయంతో పద్యం చదివిన నాటి కాలాన్ని విఘడియలతో సహా నిర్ణ యించ వచ్చును. చరిత్ర పరిశోధన కిది ఎంత ఉపయోగకరమో మీరే ఆలోచించు కోండి.

రామచంద్రరావు: మానవుడికి ఇతర జంతువులకీ ఉన్న భేదం అంతా భాషలోనే. అత్యంత ప్రాచీన కాలపు ధ్వనులను పట్టుకోవడానికి

చెప్పని సందేశం

ఇప్పుడు నా దగ్గర ఉన్నదానికన్నా సున్నితమైన యంత్రం కావాలి. ఇంత వరకు నేను మహాభారత యుద్ధకాలం దాకా వెనక్కి వెళ్లగలిగాను. ఇంకా ప్రయత్నిస్తే మహర్షులు ఋగ్వేదం ఎలా పఠించేది తెలియ గలదు. వానర భాష నుండి అది మానవుల భాష ఏవిధంగా పరిణమించిందో పోల్చుకో వచ్చును. నేనీ లోకంనుంచి కోరుతున్న దొక్కటే. ప్రశాంతంగా నా పరిశోధనలను సాగించుకోగల అవకాశం. నాకీ అధ్యక్షతలూ వద్దు. సన్మానాలూ వద్దు. పూలదండలూ వద్దు.

బలరామయ్య : మహాభారతయుద్ధసమయపు రికార్డు వేస్తారా ?

రామ : అది బ్రహ్మరాక్షస దంపతుల సంభాషణ. మీకు అభ్యంతరం లేకపోతే వినిపిస్తాను.

శ్యామశాస్త్రి : ఎంతమాత్రమూ అభ్యంతరం లేదు.

రామ : అయితే వినండి.

(రికార్డు వేయును)

బ్రహ్మరాక్షసుడు : అయి ! ప్రియే చారు శీలే !

బ్రహ్మరాక్షసి : భో భో ఆర్యపుత్ర !

శ్యామశాస్త్రి : అదేమిటూ చప్పుడు ?

రామ : మిగిలిన సంభాషణ దానంతటదే తెలుగులోకి తర్జుమా చేసే కీలకం కనిపెట్టాను.

శ్యామ : మీ యంత్రం నానారాజ్యసమితికి అమ్మితే బాగుంటుందండీ.

రామ : శాస్త్రి గారూ! నేటి పరమాణు యుగంలో కూడా మీరు పాత ధోరణిలో ఆలోచిస్తున్నందుకు విచారంగా వుంది. ఈ యంత్రాన్ని నిర్మించేసిన తర్వాత మానవ జాతికి నా బహుమానంగా ఉచితంగానే దీన్ని వదులుకుంటాను. కాని ప్రపంచ ప్రభుత్వాలు శాస్త్రజ్ఞుల పరిశోధనలను మానవ సంహారానికి వినియోగించ రాదని ప్రతిజ్ఞ చెయ్యాలి.

బలరా : ఇదేనా మీ సందేశం?

రామ : నాకేమిటి ? ఇది చరిత్ర చెప్పని సందేశం.

శ్యామ : ఆ రికార్డు పూర్తిగా వేశారు కాదు.

నరసింహం : బ్రహ్మరాక్షసుల సంభాషణ వినాలని కుతూహలంగా ఉందా ?

రామ : వినండి. కురుక్షేత్రంలో ఒక జువ్వి చెట్టు మీద రాక్షసుడు, రాక్షసి. (మరల రికార్డు వేయును.)

బ్రహ్మరాక్షసుడు : ఏం తెచ్చావో చెప్పకో ?

రాక్షసి : రక్తం, మాంసం, మస. వస.....

రాక్షసుడు : అన్నీ తీసుకు రాలేదు.

రాక్షసి : వాసనపట్టి రక్తం, కేవలం రక్తం. ఇంతేనా నీకు నామీద ప్రేమ.

రాక్షసుడు : వెర్రిదానా ! ఇది సామాన్య రక్తం కాదు. ఎంత ఘాటుగా ఉందో మాడు రుచి చూడు.

రాక్షసి : అభిమన్యుడి రక్తం !

రాక్షసుడు : సహనావవతు. సహనౌభునక్తు.

శ్యామ: ఇక చాలు. ఇక చాలు. రామచంద్రరావు గారూ! మరేదైనా రికార్డు వేయండి.

రామచంద్ర: యుద్ధం ఎంత భీభత్సమైనదో చూపించడానికే, చరిత్రలో జరిగిన ముఖ్యమైన యుద్ధ ఘట్టాల మీదికి నా యంత్రాన్ని తిప్పాను. పానిపట్టు యుద్ధంలో రెండు రాబందులు చేసిన ధ్వనుల రికార్డు నా దగ్గర ఉంది.

శ్యామ: దానికి తెలుగు తర్జుమా వచ్చిందా!

రామ: పశుపక్షి మృగాదుల భాష మానవ భాషల్లోకి పరివర్తనం కాజాలదు. ఇందువల్ల మానవుని విశిష్టత్వం స్పష్టమవుతుంది.

శ్యామ: రామచంద్ర రావుగారూ! ఈ దినం మీరు చేసిన అధ్యక్షోపన్యాసంలో భావం ఇప్పుడిప్పుడే అవగాహన అవుతోంది.

(బేక్‌గ్రౌండ్‌_ఏదేశ చరిత్ర చూచినామో.)

రామ: నన్ను మీ రర్ధం చేసుకున్నందుకు ధన్యుణ్ణి. ఇక నాకు సెలవిప్పించండి. రైలు వేళయిపోతోంది.

బలరామయ్య: అదేమిటి? మీరు 'సభాధ్యక్షులు' ఇంకా రెండు రోజుల కార్యక్రమం ఉంది.

రామ: ఈ పదవులు నాకనవసరం, నా పరిశోధనాలయంలోకి నన్ను వెళ్ళిపోనియ్యండి.

కథనం: ఆ వెళ్ళిపోయిన రామచంద్రరావు ఏమయిపోయాడో ఎవరికీ తెలియలేదు. మర్నాటి సభలో నరసింహం గారి అధ్యక్షత క్రింద జరిగింది. ఆయన రామచంద్రరావు పరిశోధనల మీద ప్రసంగించారు. కాని ఎవ్వరూ నమ్మలేదు. ఒకటే రామచంద్రరావు పిచ్చివాడైనా అయి ఉండాలి. లేదా నరసింహం ప్రభృతులు కలగసి ఉండాలని పత్రికల వాళ్ళు వ్యాఖ్యానించారు.

తిరువానూరు కుడ్య చిత్రాలు

తిరు వానాట్టరు కుడ్య చిత్రాలు

తిరు వానాట్టరు కుడ్య చిత్రాలు

తిరువాన్కూరు కుడ్య చిత్రాలు

శ్రీ కె. పి. పద్మనాభన్ తంపి. బి.ఏ.

భారత దేశంలో మొట్ట మొదట చిత్ర కళాలయాన్ని శాశ్వతంగా స్థాపించిన గౌరవం, పురోగామియైన తిరువాన్కూరు సంస్థానానికే చెందింది. దీనిలో ప్రఖ్యాతమైన భారతీయ కుడ్య చిత్రాలు అనేకమైనవి ఉన్నాయి. ఇవి ఆ సంస్థాన ప్రజల విద్యాభివృద్ధికీ, కళాభివృద్ధికీ, ఆనందానికీ, అనేక విధాలుగా సహకరిస్తున్నాయి. ఈ ప్రదర్శనానికి 'శ్రీ చిత్రాలయ' మని పేరు. [illegible] హైందవభారతీయకుడ్యచిత్రాలప్రదర్శనము కూడా కనిపిస్తుంది. వీటిలో అజంతా, బాగ్, సిత్తాన వాసల్, తిరువాన్కూరు, కొచ్చిన్, సింహళము, పెర్షియా, మొదలగు ప్రదేశాల నుంచి సేకరించిన చిత్తరువుల సరియైన అనుకరణాలు కూడా చారిత్రికంగా ప్రదర్శింపబడి ఉన్నాయి.

తిరువాన్కూరు కుడ్య చిత్రాలు ప్రప్రథమంగా పరిశీలించిన ప్రఖ్యాత చిత్ర విమర్శకుడు, డాక్టర్ కజిన్సు ఒకచోట ఇలాగ వ్రాశాడు. "కేరళ చిత్ర కళలో కనపడే బాహ్య చిత్ర సంప్రదాయాలు ఈకళకూ, అజంతా బాఘ్ చిత్ర కళకు, ఉన్న సంబంధాన్ని విశద పరుస్తున్నాయి. ఈ కుడ్య చిత్రాలలో శక్తి చాలా ప్రస్ఫుటంగా కనబడుతోంది. వాటిలో కనపడే శిల్పము సౌకుమార్యము చాలా ప్రశస్తమైనవి. అవి ఒక పవిత్ర వాతావరణంలో చిత్రించ బడినట్లు మనకు చూచి చూడగానే విశదమౌతుంది. అవి ఆధ్యాత్మికోపదేశం చేస్తూన్నట్లుంటాయి... ఈ చిత్రకృతులన్నీ నవ [illegible] విశిష్టములైన భంగిమలతోటి అభినయాలతోటి మనకి చాలా ఆకర్షణీయంగా ఉంటాయి. ఈ చిత్రకృతులు రచించినవారు పరిమిత ప్రదేశంలో ఒక ఆకృతి సమ్మేళనము చిత్రించడమే కాక [illegible] వర్ణ విన్యాసాల ప్రకటనలో ప్రతి చిన్న విషయాన్ని ప్రస్ఫుటంగా చిత్రించటములో [illegible]. వీరికి సాంకేతిక చిత్రణములో కూడా మంచి నేర్పు ఉంది. ఈ విషయాలే డాక్టరు కజిన్సు కూడా స్పష్టంగా విశద పరిచారు.

శ్రీ చిత్రాలయంలో ప్రదర్శింప బడిన తిరువాన్కూరు చిత్రాల అను కృతులకు

మూల చిత్రాలు పద్మనాభ పుర భవనం లోను, పద్మనాభ స్వామి దేవాలయంలోను ఉన్నాయి. ఈ ప్రదేశాలు చూచిన వారు ఈ కుడ్య చిత్రాల సౌందర్యం చూచి ముగ్ధులైపోతారు. వీటిల్లో దారు చిత్రణాలు తిరువాన్కూరు సంపదకు అత్యంత ముఖ్యమైనవి. అసిత కుమార హాల్దార్ అనే ప్రఖ్యాత భారతీయ చిత్రకారుడు 'కళా జాతీయత' అనే ఉద్గ్రంథంలో ఇలాగ వ్రాశాడు. "కుడ్య చిత్రణము, స్థాపత్యము సోదర కళలు— అందుచేత కుడ్య చిత్రాలు వాటి ఆకృతులను బట్టి, ఆ చిత్రాలుఉన్న పరిసరాలను బట్టి పరిశీలింప వలసి ఉన్నాయి. భారతీయ కుడ్య చిత్రాలు అవగాహన చేసుకోడానికి ఆ చిత్రాలు చిత్రించిన ప్రదేశం లోనే చూడాలి." తిరువాన్కూరు చిత్రాలు చిత్రించిన మహా శిల్పుల ప్రతిభ అవగాహన చేసుకోవాలంటే వారు గీసిన అనేక రేఖలు మధురమైన వర్ణ సారణ్యము అవగాహన చేసుకోవాలి. ఈ కుడ్య చిత్రాలలో మధుర మధురమైన భావనా కృతులు మహోన్నతమైన ఆదర్శాలు సున్నితములైన వర్ణ రేఖలలో కనిపిస్తాయి. ఇవన్నీ అత్యుత్తమమైనవి. ఈ చిత్రాల ఆకృతులు కవిత వలెను, వర్ణాలు సంగీతము వలెను మనోహరంగా ఉంటాయి. వీటిలో ఎక్కడ చూచినా పవిత్ర భావాలు ఆదర్శాలు ఎదురవుతాయి. మరెన్నో ఈ చిత్రాలలో ఒక అత్యుత్తమమైన మానవాత్మ సౌందర్యము గోచరిస్తుంది; ఐనప్పటికీ వీటిలో ఇంద్రియ సౌందర్యము ఆనందమును అభివ్యక్తమౌతూ ఉంటాయి. ఈ చిత్రాలు చిత్రించిన వారు అత్యున్నతమైన సృజన శక్తి కలిగిన మహా చిత్రకారులు. ఈ బొమ్మలలో ఎక్కడ చూచినా జీవకళ ఉట్టిపడుతూ ఉంటుంది. ఈ ఆకృతుల వెనక ఆ జీవకళ ఎంతో అనిర్వాచ్యమై అభివ్యక్త మౌతూ ఉంటుంది. చూచీచూడడము తోనే ఈ చిత్రాలు మన్ని ఆకర్షిస్తాయి. వీటివల్ల మనకు అభూతమైన ఆత్మానందము కలుగుతుంది. ఈ చిత్రాలు పరిశీలించడం వల్ల కలిగిన ఆనందము కాలాతీతమై బ్రహ్మానంద సబ్రహ్మచారి యైనది.

తిరువాన్కూరు కుడ్య చిత్రాలు కొన్ని సంస్థాన చిత్రకళా ప్రదర్శనాలయంను కనుపిస్తాయి. అవి చూస్తే తిరువాన్కూరు, కొచ్చిన్ సంస్థానాలలో కుడ్య చిత్రాలు ఎంత అభివృద్ధి పొందింది తెలుస్తుంది. మన ప్రాచీనులు రచించిన ఈ చిత్రాలు పరిశీలించడం వల్ల వారి హృదయాల్లో వున్న సమున్నత దర్శనము, సృజనశక్తి, సౌందర్యము, వ్యక్తమౌతాయి. ఈకుడ్య చిత్రాలు రచించి ఎంతోకాల మైనప్పటికి అవి నిన్న

మొన్న వేసినట్లు ఉంటాయి. వీటిలో మన ప్రాచీనుల ఆధ్యాత్మిక భావనా శక్తి, అప్పటి కాలపు ప్రాచీన భారతీయ ఆచారాలు చాలా మనోహరంగా చిత్రిత మైనాయి. ఈ చిత్రాలు భావనలోను రచనలోను కూడా మహోన్నతమైనవి. వీటి ముఖాలలో గొప్ప మర్యాద కనబడడమే కాక, ప్రబలమైన శక్తి కూడా ప్రత్యక్షమౌతుంది. వాటి అంగవిన్యాసాలు సహజంగాను, లలితంగాను, శక్తివంతంగాను కనిపిస్తాయి. వీటిల్లో భక్తిభావం చాలా గొప్పది. ఐనా వీటి సజీవత్వం ఎంత మాత్రం సన్నగిల్లదు. ఈ చిత్రాలు తిలకిస్తూ వుంటే వీటిలో కవిత్వము, సంగీతము మనకి వినిపిస్తాయి

ఈ కుడ్య చిత్రాలలోని రేఖా చిత్రణకు ఇటలీలో రినైసాన్సు కాలపు చిత్రాలకి చాలా దగ్గర పోలికలున్నాయి. ఈ చిత్రాలు రచించిన చిత్రకారులకు వర్ణాలలోను రేఖల లోను బైజాంటైను (Byzantine) చిత్రకారుల కున్నంత శక్తి ఉన్నదన్న అతిశయోక్తి కాదు. తిరువాన్కూరు కుడ్య చిత్రాలు రచించిన చిత్రకారులు, భావకూడా అభివ్యక్తం చేయజాలని అనేక భావాలను రంగులలో స్పష్టంగా చిత్రించారు

ఈ చిత్రాలలో పురుషుల ఆకారాలన్నీ వీరలక్షణాలతో కనిపిస్తాయి. కన్యకలంతా చాలా సొగసుగా ఉంటాయి. ఈ కన్యకలు చాలా ఆకర్షవంతమైన అంగ విన్యాసాలతో మాధుర్యం చిమ్ముతూ కవిత్వం ఒలుకుతూ ఉంటారు. ఈ కన్యకలను చిత్రించిన చిత్రకారులు వారి ఆత్మసౌందర్యము, శరీర సౌందర్యము వ్యక్తం చేయడానికి అనేకమైన అంగ విన్యాసాలు ప్రదర్శించారు. ఈ కుడ్య చిత్రాలు చూచీ చూడడంతోనే హృదయ తంత్రులు ఒక్కసారిగా రాగాలాపన చేస్తాయి. ౯ వ శతాబ్దము మొదలుకొని ౧౯ వ శతాబ్దము వరకు ఈ చిత్రాలు చిత్రించారు. వీటిల్లోని వ్యక్తులు పూర్వకాలం వారైన జీవచైతన్యంతో నవనవ లాడుతూ ఉంటారు. ఈ కుడ్య చిత్రాలలో తిరువాన్కూరు చిత్రకళ పొందిన అత్యున్నత స్థితి మన ప్రాచీనుల సంస్కృతి కనిపిస్తాయి. వీటి శైలిలో ఒక బలమైన శక్తి, స్ఫుటమైన సౌఖ్యము కళ్ళకి కొడుతూ ఉంటాయి. ఆబొమ్మలు చూడగానే భయము గౌరవము కలుగుతాయి. వీటిలో కేవలాదర్శాలు జీవితానికి దగ్గరగా ఉన్న వాస్తవికత ప్రేక్షకులను సమ్మోహింప చేస్తాయి. వీటిలో మానవుల హృదయ భావాలు విశ్వసిద్ధాంతాలు, సౌందర్యము, పరిపూర్ణత, శిల్పము, వర్ణీకరణము, ప్రధాన గుణములు

ఇది ఎంత భావనాశక్తితో చిత్రించబడినది! ఇవి హైందవ కళకు అత్యున్నత శిఖరాలు ఈ చిత్ర దర్శనము వల్ల మనము అనంతంలో ప్రవేశించి ఆధ్యాత్మికానందం అనుభవిస్తాము. ఈ చిత్రాలవల్ల ఆధ్యాత్మిక శక్తులు జీవితాన్ని పరిపాలిస్తున్నట్లు కనిపిస్తుంది. వీటిలో ఆత్మ సౌందర్యము, విషయ సౌందర్యము విభిన్నములు కావు.

పౌరాణికంగా చూచినా మానవజాతి చరిత్రదృష్ట్యా చూచినా ఈ చిత్రాలు చాలా ముఖ్యమైనవి. ఈ చిత్రాలలో ఆశ్చర్యకరమైన జీవ చైతన్యము, భావోద్రేకము, ధ్యానమగ్నమైన లాలిత్యము, దివ్యగౌరవము, అలంకారసౌకుమార్యము జీవితంతో అత్యంత సన్నిహితత్వము, రంగులలోని సున్నితమైన లాలిత్యము, బలమైన జిగి, అత్యాశ్చర్యకరమైన పనివానితనము ఉంటాయని వేరే చెప్పనక్కర లేదు. అధునాతన చిత్రకారులంతా వీటిని చూచి అత్యాశ్చర్యమగ్నులగుతూ ఉంటారు. ఈ చిత్రకారులు కేవలం సామాన్యమైన వర్ణాలతో అత్యద్భుతమైన కుడ్య చిత్రాలు చిత్రించారు. ఈ కుడ్యచిత్రాలన్నీ బ్రహ్మాండమైన చిత్ర ప్రదర్శనాల వంటివి. వీరు తమ కళాశక్తిలో అజంతా బాఘ్ చిత్రకారులకు గానీ ఈజిప్టు రాజుల సమాధి చిత్రాలు చిత్రించిన చిత్రకారులకు గానీ ఇటలీ దేశపు కుడ్య చిత్రాలు చిత్రించిన చిత్రకారులకు గానీ ఎంతమాత్రము తీసిపోరు.

తిరువాన్కూరు కుడ్య చిత్రాలన్నీ హిందూ పురాణ గాథలకు సంబంధించినవి. మనకు ఈ మహా చిత్రకారుల పేర్లు కూడా తెలియవు. వారు తమ పేరు విషయంలో ఏమాత్రం శ్రద్ధ లేనివారులాగ కనిపిస్తారు. తరతరాలనించి వారికి చిత్ర రచన అలవడింది. తిరువాన్కూరు మహారాజు ఒకసారి ఈ చిత్రాలయం చూస్తూ ఇలా అన్నారు.

"మనం పురాతన చిత్రాలు చిత్రించిన చిత్రకారులను ఎంతైనా అభినందించవలసినది.

మనకు వారి పేరులేమీ తెలియవు. తమ చిత్రరచనమీద ఉండే ప్రేమవల్ల వారు చిత్రాల కింద తమ పేరులు వ్రాయడం కూడా మరిచి పోయారు. తరతరాల వారికి చిత్రాలు చూచే ఆనందం కలిగించడానికే వారీ చిత్రాలు రచించారు. ఈ చిత్రాలకేసి చూస్తే మనకెంతో భక్తి, గౌరవము కలుగుతాయి. ఇక రాబోయే తరతరాల వారంతా వీటివల్ల అపరిమితమైన ఆనందం అనుభవించగలరు."

తిరువానూర్కారు కుడ్య చిత్రాలు

ఈ చిత్రాలు రచించి ఎంతో కాలమైనా అవి ఈ నాడు రచింపబడినట్లుంటాయి. ఇందులో కొన్ని కుడ్య చిత్రాలు చూస్తే వీటిలో హిందూ బౌద్ధ సంప్రదాయాలు కలిసినట్లు కనిపిస్తాయి. వీటి రేఖల్లో ఒక ఆవేశము, కించిక విసురు విస్పష్టంగా చూడగలము. సహజ సుందరములైన ఈ రేఖలు అవలోకిస్తే మనకు వాటి కళాకారి పూర్ణత బోధపడుతుంది. యూరపులో మధ్య యుగములోని కుడ్య చిత్రాలు కూడా ఈగుణమే బాహుళ్యంగా ఉంది. ఈ చిత్రాలన్నింటిలోను లయానుగతములైన రేఖలు, మధుర, మహిత ములైన వర్ణ తారతమ్యాలు అలంకార రచనలు, భావగాంభీర్యము, విస్పష్టంగా కనిపిస్తాయి.

దక్షిణ హిందూస్థానములో కుడ్య చిత్రాలు ప్రప్రథమంగా తిరునందిక్కరలో అవతరించినట్లు తెలుస్తుంది. ఈ తిరునందిక్కర గుహలో కుడ్యము మీద శివుడు, పార్వతి, గణపతి, భక్తులతో కనిపిస్తారు. ఈచిత్రాలు తొమ్మిదో శతాబ్దంప్రథమభాగంలో రచింపబడిన వని అంటారు. అజంతా చిత్రాలలోను, వీటిలోను రచనా విధానం ఒకటే. సర్కీస్ కచడోరియన్ అనే ఆర్మీనియా శిల్పి వీటికిచక్కటి నమూనాలు తయారు చేశాడు. అతడు ఈ బొమ్మలను గురించి వ్రాస్తూ కరి పూర్ణత ఒక్కటే వీటిని గురించి అనవలసిన మాట అన్నాడు. వీటి రంగులు చాలా స్పష్టమైనవి. ప్రతీ విషయానికీ ఆయా వర్ణాల సమ్మేళనము బాగా కుదిరింది. వీటిలో పనివాడితనం సుస్పష్టము. ఈచిత్రాలన్నీ తిరువానూర్కారు చిత్రకారులు వ్రాసినవే. ఈప్రాచీన చిత్రాలు మనమావిష్కరించుకోవడం చాలా గొప్ప విషయం. దీనివల్ల తిరువానూర్కారు ప్రభుత్వం భారతీయ చిత్రకళా చరిత్రానికి ఒక నూతన అధ్యాయం సమకూర్చ గలిగింది.

సుందరా తిరువానూర్కారు కుడ్య చిత్రాలలో చాలా అత్యాశ్చర్యకరమైనది. ఇది ఎట్టుమానూరులో గోపురంమీద చిత్రించబడిఉంది. ఇది ౧౬ వ శతాబ్దంలో చిత్రించ బడిందని అంటారు. నిరంతరమైన స్పందానికి ఇది ఒక చిహ్నము. ఇది భారతీయ కళలో అత్యద్భుతమైన చిత్రము పరమేశ్వరుని తాండవ నృత్యానికి ఇది అత్యద్భుతమైన సృష్టి.

ఈ విషయంలో ఇ. బి. హేవల్ ఇలా అంటున్నాడు. "అత్యద్భుతమైన ప్రపంచ చిత్ర సృష్టిలో శివుని తాండవలాస్యము ఒకటి. శివుడు విశ్వాంతర్యామి. అతడే ప్రపంచంగా అవతరిస్తాడు. సృష్టిస్థితి ప్రళయా

లు అతని లీలాఖేలలు. అదే అతని నిరంతర నృత్యము. అతడీ నృత్యము దేవతలందరి ఎదట చేస్తాడు. అతని చేతిలో డమరుకము ఉంది. ఆడమరుకము లయ చిహ్నము."

నటరాజ కుడ్య చిత్రములో ఈ శివ నృత్యము వర్ణితమై ఉంది. సుప్రసిద్ధ కళా విమర్శకుడు ఆనంద కుమారస్వామి. ఈ చిత్రం చూచి ఇది ద్రావిడ చిత్రకళలో ప్రప్రథమ చిత్రమని అన్నాడు. సర్ విలియమ్ రాథెన్ స్టీన్, అనే సుప్రసిద్ధ పాశ్చాత్య చిత్రకళా విమర్శకుడు ఈ చిత్తరువు చూచి భారత దేశం ప్రపంచానికి అందిచ్చిన అత్యుత్తమ చిత్రాలలో ఇది ఒకటి. అని అన్నాడు ఈ చిత్రము వలయాకారముగా ఉంది. నర్తకుని లలిత నృత్య భంగిమల వల్ల చిత్రానికి ఒకఅత్యద్భుత ఆకర్షకత్వం ఏర్పడింది. చిత్రంలో పనివాడితనం కూడా అతిసున్నితంగా ప్రదర్శింప బడింది. అందుకనే చూచీ చూడటంతో చిత్రంగొప్పతనం గ్రహించటం చాలాకష్టం. ప్రేక్షకులు ఈ చిత్తరువు చూచిన ఉత్తరక్షణంలోనే ఒక ఆనంద ఉన్మాదావస్థ నతిక్రమించి ఆధ్యాత్మిక తన్మయతలో ప్రవేశిస్తారు. ఇందులో అనేకమైన చిన్నచిన్న చిత్రణ నైపుణ్యాలు కనిపించినా అవి మొత్తం చిత్రం వల్ల వచ్చే ఆనందాన్ని మరుగు పరచవు. అత్యున్నతమైన భావనా శక్తి, భక్తి కలిగిన ఒక గొప్పమేధావి ఈ చిత్రాన్ని భావించి చిత్రించి ఉంటాడు. అందుచేతనే దీనిలో ఒక ఆధ్యాత్మికానందము, సౌందర్యము తొణికిసలాడుతూ ఉంటాయి. ఇంతవరకు మనకు లభించిన పెద్దపెద్ద కుడ్యచిత్రాలలో నటరాజ చిత్రము రెండవది అని చెప్పవచ్చును. మొదటి చిత్రము గజేంద్ర మోక్షము. దీనిలో కనులు మిరిమిట్లుగొలిపే రంగులు అత్యద్భుతమైన అంగాంగిభావము. ఆకృతులలోను, అవయవాలలోను కలిగిన సామరస్యం, తరళ సౌందర్య రేఖలచాంచల్యము మొత్తం చిత్రంలో ఉండేమార్దవము, సౌకుమార్యము, ఎంతో మెచ్చుకోదగి ఉన్నాయి.

ఇంకొకటి హరిహర కుడ్యచిత్రము. దీని పరిమాణము 4 అడుగుల పొడుగు $1\frac{1}{2}$ అడుగుల వెడల్పు. దాక్షిణాత్య కుడ్య చిత్రాలలో ఇది అత్యుత్తమమైనది. దీనిలో హైందవ దేవతలలో మహావిష్ణువు, శివుడు కలియుగా ఏర్పడిన ఉత్తమ భావన చెప్పేది ఈ చిత్తరువు మొట్ట మొదట చూచినప్పుడు శివుడు కుడి భాగములోను, విష్ణువు ఎడమ

భాగములోను ఉన్న ఒకటే ఆకృతిగా కనిపిస్తుంది. దీనిలో అంగాంగి భావసమ్మేళనము అత్యద్భుతంగా వ్యక్తమైంది. ఇలాగే మరియొక అర్ధనారీశ్వర చిత్రంలో శివపార్వతుల అంతర సమ్మేళనము అత్యాశ్చర్యకరంగా ప్రదర్శింప బడింది. ఈ కుడ్య చిత్రాల మూల రూపాలు పద్మనాభ పుర భవనంలో ఒక ప్రాచీన మహారాజు శయ్యాగారంలో ఉన్నాయి. ఈ పద్మనాభ పుర భవనంలో చెక్కడపు పని, కుడ్య చిత్రణము, శిల్పము, భవన నిర్మాణము అనే నాలుగు కళల అత్యుత్తమ సృష్టి కనిపిస్తుంది.

గోపికలు కృష్ణుడు అనే మరిఒక చిత్రణమున్నది. ఇది 4 అడుగులు 2 అంగుళాల పొడుగు, 3 అడుగుల 8 అంగుళాల వెడల్పు గల చిత్రము, దీనిప్రక్కనే శ్రీ రాముని కుడ్య చిత్ర మున్నది.

ఇవి రెండు పద్మనాభపుర ప్రాసాదంలో అత్యుత్తమమైన చిత్రాలు. సౌందర్యంలోను, పరిపూర్ణత్వము లోను వీటికివే సాటి. ఒక ఆధ్యాత్మిక ఔన్నత్యము వీటిలో అంతటా కనిపిస్తుంది. మనకు ఈ చిత్రాలు చైతన్యంతో కదులుతూన్నట్లు ఉంటుంది. గోపీ, కృష్ణుల కుడ్య చిత్రంలో లతాపుష్పాల అలంకారాలు ముత్యాల అలంకారాలు, చాలా మనోహరంగా ఉంటాయి. ఇవి చూస్తే ఈ మహా చిత్రకారుల కళా నైపుణ్యము తేటతెల్లమౌతుంది. ఈ కుడ్య చిత్రాల వర్ణాలు ఎంతో కన్నుల పండువుగా ఉంటాయి. ఈ చిత్రాలలో స్త్రీ, పురుషుల ఆకృతులు ఎంతో గంభీరంగాను గౌరవనీయంగాను కనిపిస్తాయి. ఇవి చూస్తుంటే మన కళ్ళ ఎదుట ఏదో ఒక గొప్ప నాటకం జరిగి పోతున్నట్లుంటుంది. ఈ పద్మనాభ పుర భవనంలో స్వల్పప్రదేశంలో ౪౦ కుడ్య చిత్రాలున్నాయి. ఈ ప్రదేశాన్ని 'తిరువాన్కూరు అజంతా' అని పిలుస్తారు.

తిరువాన్కూరు కుడ్యచిత్రాలలో శిల్పుల నైపుణ్యము అత్యద్భుతం. వారి చిత్రాలలో ఆకృతుల ద్వారా ఆధ్యాత్మికాభిప్రాయాలను వ్యక్తీకరించడం అనితర సాధారణము. వీటిలో అంతటా సౌందర్యమూ, గాంభీర్యము వెల్లివిరుస్తూ ప్రేక్షకులను పరవశుల్ని చేస్తాయి. ఈ చిత్రకారులు ఊహాకల్పన లోను భావంలోను మహానిపుణులు. వీటిలో కేవలం నేత్రాల కంటె మేధా హృదయము ఆనందించే గుణాలు అధికంగా కనిపిస్తాయి. చిత్రకారులు చిత్రించేటప్పుడు దృక్పథంకోసం, అవయవపరిపూర్తికోసం

అట్టే శ్రద్ధ చూపించలేదు. ఈ బొమ్మలలో అంతటా పురాణ గాథలే చిత్రింపబడి ఉన్నా ఇవి నేటి కాలపు సినిమాలకంటె కూడా ఎంతో ఆకర్షకంగానూ నీతిబోధకంగానూ ఉన్నాయి. ఇవి అన్నీ ౧౬ శతాబ్దం లోనివని అంటారు వీటి భావన రూప కల్పనలు అనితర సాధారణ మైనవి.

శ్రీ చిత్రాలయంలో ప్రదర్శింపబడిన కుడ్య చిత్రాలలో రాజరాజేశ్వరి, మన్మథుడు, గుఱ్ఱపు స్వారీ చేస్తున్న వష్ఠ దేవత, నారద ఋషి, సుబ్రహ్మణ్యస్వామి అలంకరించుకుంటూన్న ఒక సుందరి, అనేక చిత్రాలు చాలా ముఖ్యమైనవి. వీటి మూల ప్రకృతులన్నీ పద్మనాభస్వామి దేవాలయంలో ఉన్నాయి. వీటిలో రూప భంగిమ, ధ్యాన గాంభీర్యము- అలంకార ప్రాచుర్యము అతి మనోహరాలు. రేఖా సౌందర్యం లోను, భావ పటిమలోను పరిపూర్ణ మాధుర్యాలోను, ఆధ్యాత్మిక భావనలోను వీటికివే సాటి. వీటి సౌందర్యము, ఆకృతి [illegible] మైనవి, వీటిలో అతి ముఖ్యమైనవి, సుస్పష్ట మైనవి. వీటి అలంకరణము, అలంకారాల గంభీరవర్ణాలు. అవి ఒంటి ఒంటిలో ఎంతో అనురూపంగా కనుపిస్తాయి. ఒకసారి ఈ చిత్రాలు చూస్తే స్మృతి ఫలకం మీద ఎన్నటికీ చెరిగి పోని ముద్రలు పడతాయి. వీటిలో కొందరు స్త్రీల ఆకృతులు అప్సరఃస్త్రీలను పోలి ఉంటాయి. ఈ కుడ్య చిత్రాలన్నీ వనస్పతి వర్ణాలలో చిత్రించారు. ఎంత కాలమైనా వీటిసౌందర్యమలాగే నిలిచి ఉన్న. మన పూర్వ గ్రంథాలలో స్త్రీల సౌందర్యము వర్ణింపబడినట్లుగానే ఈ చిత్రాల ఆకృతులు చిత్రించారు. ఈ కుడ్య చిత్రాలలో సుందరీమణుల కనుబొమ్మలు అర్ధచంద్రాకారంగాను, హృదయాలు వర్తులంగాను, జఘనాలు సుందరమైన నిమ్నోన్నతాలతోను, చిత్రించారు. మరిన్నీ సన్నని నడుములు, పొడవైన వ్రేళ్ళు వీటి ఆకారాలకు ఎంతో సౌందర్యం చేకూర్చాయి. చిత్రాల కందని సుందరీమణుల సౌందర్యము ఈ కుడ్య చిత్రాలలో కనులకు మిరుమిట్లుగొలుపుతూ మెరసిపోతూ ఉంటుంది. తిరువాన్కూరు కుడ్య చిత్రాలలో కనబడే స్త్రీలందరిలోను శక్తి, గాంభీర్యము, కళ్ళకు కొట్టవస్తూ ఉన్నట్లుగా ఉంటాయి. స్త్రీల ఆకృతులు ఎంత మనోహరంగా [illegible] చిత్రించలేదో, శిల్పంలో [illegible] అన్యోన్యత శిఖరాలు, అంగాంగ [illegible] కలిగాయి. ఈ చిత్రాలు చూస్తూ ఉంటే అవి కదులుతూన్న కవిత్వం లాగ మనని ఒక నూతన ప్రపంచంలోకి లాక్కుపోతాయి. ఇవి "మానవ భావనా లతలు పూచిన మనోహర పుష్పాలు"

వీటిని చిత్రించిన చిత్రకారులు క్రొత్త క్రొత్త ఆకారాలు సృష్టించడంలోను విస్పష్టమైన భావాల దృష్టిలోను అద్వితీయులు. అలంకారాలలోను అంతర భావచిత్రములోను సామరస్యంలోను ఇవి అద్వితీయాలు.

అజంతా చిత్రాలలో మధుర భంగిమలలో నిలబడిన స్త్రీ, పురుషుల అవయవాల సున్నితమైన వక్ర రేఖలు మనలను పలకరిస్తూ అత్యాశ్చర్యంలో ముంచేస్తాయి. ఆ రేఖలలో గాంభీర్యము, మార్దవము, సుకుమారమైన విలాసము అంతటా నృత్యం చేస్తూ ఉంటాయి. తిరువాన్క్యూరు కుడ్య చిత్రాలు చూస్తే "ప్రాథమిక మానవుని కళా సృష్టికి పునాదియైన రేఖలు మనకి నిరంతరమైన ఆనందాన్నిస్తూవుంటాయనీ, ఎల్లప్పుడూ అందరు చిత్రకారులు వీటిని తమ అభివృద్ధికి అవలంబిస్తూ ఉంటారనీ" నిశ్చితమౌతుంది. శిల్పంలోను అలంకారంలోను ఆకృతులలోను, వర్ణంలోనూ, దృక్పథ సామరస్యంలోనూ, [illegible] తిరువాన్క్యూరు కుడ్య చిత్రాలు నిరుపమానమైనవి. వీటిలో అంతగా శక్తి, గాఢత్వము కలిసి ఉన్నాయి. ఇవి [illegible] మనసుకి [illegible] ఇస్తున్నాయి. వీటన్నిటిలోను కనబడే సామరస్యము అత్యద్భుతమైనది. దీర్ఘ రేఖలు సూక్ష్మ రేఖలు అత్యంత సున్నితంగా ఉండి చిత్రకారుల రచనా సామర్థ్యము వెల్లడిస్తున్నాయి. వీటి రేఖాలాలిత్యం చూస్తే అత్యుత్తమమైన చైనీయ, జపానీయ చిత్రాలు స్మృతి పథంలోకి వస్తాయి. భంగిమలు రచించడంలో ఈ చిత్రకారులు సిద్ధహస్తులు. వీటిలో భారతీయ జాతీయ మూర్తులు అతి మనోహరంగా చిత్రింపబడి ఆకాశపథాన్ని అందుకున్నాయి. ఈ కుడ్య చిత్రాలలో చిత్రలేఖనము, సంగీతము, నృత్యము కలిసి నృత్యము చేస్తూ ఉంటాయి. ఆగమ గ్రంథాలలోను తంత్ర శాస్త్రాలలోను దేవతా మూర్తులు చిత్రించడానికి లక్షణాలు చెప్పబడి ఉన్నాయి. ఈ చిత్రకారులు సరిగా ఆ లక్షణాల ననుసరించే స్త్రీ, పురుష దేవతా మూర్తులు చిత్రించారు. వీరు సామాన్య చిత్రకారులే కాక గొప్ప భక్తులు, సంగీతజ్ఞులూ కూడా అయి ఉంటారు. రచనా విధానంలో తిరువాన్క్యూరు కళ ఎక్కువగా శిల్పాన్ని అనుసరిస్తుంది. ఈ చిత్రాలలో [illegible] భావాలూ, రంగులూ, [illegible] రేఖలూ [illegible] కనిపించవు. అన్నిటిలో అద్భుతమైన భావశక్తి వైశిష్ట్యము ఆశ్చర్యకరంగా ఉంటాయి.

ఈ చిత్రాలనన్నింటినీ చాలా సురక్షితంగా భద్రపరిచారు. దీనికి తిరువాన్కూరు ఆర్టు శాఖ వారిని ఎంతయినా కొనియాడ వలసి ఉంది. ఇంతే కాదు; ఆర్టు శాఖాధ్యక్షులు ప్రభుత్వానికి సలహా ఇచ్చే ఆర్టు ఎడ్వయిజరు కూడా ఈ దివ్య చిత్రాలని అందరికీ ఎరుక పరిచి కళాప్రియులకు అందజేశారు. వాటిని వేరు వేరు విభాగాలలో విభజించారు. ప్రపంచానికి కళా సంపద అందజేశారు. వీరిద్దరూ కూడా హృదయపూర్వకంగా అభినందింప వలసినవారే.

అనువాదకుడు "శిల్పి"

గ్రంథ విమర్శనము

నాయకురాలు :

కర్త వావిలాల సోమయాజులు గారు,

సాహిత్యసమితి, రేపల్లె, గుంటూరు. పేజీలు ౧౧౦, వెల రూపాయిన్నర.

ఇది పన్నెండు దృశ్యముల నాటకము. పల్నాటి వీరగాథ ఇందు వర్ణితమైన కథావస్తువు. ఇందు రసవంతములైన పాటలు పద్యములూ పొందుపరచబడినవి. రచనలో విశిష్టత ఉన్నది. చదువు కోటానికెంత ఆకర్షకంగా ఉందో, ప్రదర్శించటానికి కూడా అంతగా కట్టుతుంది. మనకీమధ్య వెలువడిన నాటకాలలో ఇది ఒక గొప్ప నాటకంగా మనం లెక్కించుకోవచ్చు. సోమయాజులు గారు స్వయంగా సారస్వతారాధకులు కావటం వల్ల నాటకంలో రచనా చమత్కృతి కంటె, భాషా సౌష్టవం, భావ గాంభీర్యం యెక్కువగా కనుపిస్తాయి.

అయితే పాత్ర పోషణలో కొన్ని ప్రత్యేకతలు చూపించారు. నాగమ్మ (నాయకురాలి) చేత శివకీర్తనా, చండికా కీర్తనా చేయిస్తూ గంభీరంగా చిత్రించారు. కాని మహామేధావి, అనుపమ ప్రజ్ఞావంతురాలు అని బ్రహ్మన్నచే కొనియాడబడిన నాగమ్మను అక్కడక్కడ అహంకారిగానూ, వ్యర్థాలాపిగానూ చేశారు. అలా కాక ఆమె పితృవధకి ప్రతీకార దీక్షతోనే కార్యభారం వహించి నిర్వహించిందని మరింత ప్రధానంగా చేసిఉంటే నాయకురాలి బ్రహ్మనాయని మన్ననకు నిజముగా పాత్రమైయుండేది.

బ్రహ్మన్న పల్నాటి శ్రీకృష్ణుడని పేరుగాంచటం విదితమే. ఆయన రాజనీతి నిపుణుడు. ధీమంతుడు. దయాశీలుడు. ఓరిమిగలవాడు. బ్రహ్మన్న పాత్రను జాగరూకతతో ప్రధానపాత్రగా చిత్రించారు. అతడు ఆంధ్రవీరభారత యుద్ధంలో శ్రీ కృష్ణుడిలా కత్తి పట్టకపోవడం సమంజసం. ఇది అతని దయకీ, అహింసాపరతకీ తార్కాణం. కాని ఒక్క విషయం సబబుగా లేదు. బ్రహ్మన్న అహింసాపరత దృఢత్వం లేదు. ధర్మరక్షణకంటే అతడహింసయే మేలనుకొన్నాడు. బాలచంద్రుడు సమరరంగంలో [illegible] విజయం సంపాదించి వచ్చినప్పుడు బ్రహ్మన్న చేత, "బాలుడూ ... మహోత్కృష్ట కార్యం చేశావని సంతోషించమన్నావా? ఇదిమహాద్రోహం; అని గర్హించి పలుకుతాడు. ఇది [illegible] అన్న బ్రహ్మన్నకి తగదు. శ్రీ కృష్ణుడు భారతంలో ఈ విధంగా మహావీరులని చేతకాని అహింసతో, హృదయ దౌర్బల్యంతో అవమాన పరచలేదే! "కాగా' కుతస్త్వా కశ్మలమిదం? అని ఝళిపించి, యుద్ధమాతిష్ఠ భారత, అన్నాడు. బ్రహ్మన్న అటువంటి యోగీశ్వరుడు కావాలిగాని, చావసిద్ధంగా ఉన్న మహావీరునికి శాంతిలేకుండా పీడిస్తాడా? ఇది బ్రహ్మన్నకూ బాలచంద్రునకూ గూడ కళంకమే. దుర్యోధనవధ జరిపిన కృష్ణుడూ, ధర్మరాజూ, భీముడూ కళంకితులయారా!

ఇందు శ్రీ శివశంకర శాస్త్రి గారికి అంకితమిస్తూ వ్రాసిన పద్యాలు, యింకొన్ని పాటలూ చక్కని ఖండకావ్యాలుగా సారస్వతంలోకి చేరగలవు.

...ల్లో" పొంగవేటి నాగుపేరా, అనేదొకటీ, అందరూ చదువ దగ్గ కావ్యము. కాని పాఠకులు చారిత్రాత్మకమైన బాలచంద్రుడూ బ్రహ్మన్నలూ దీనిలో మార్పు చెందారని గుర్తుంచుకోవాలి.

సూరంపూడి భాస్కర రావు, ఎం.ఏ.

సూర్య ప్రభ. దీపావళి సంచిక.

శ్రీ భాస్కరు అప్పారావు గారిచే ప్రకటింపబడు 'తెలుగు సూర్యప్రభ' వారి దీపావళి సంచిక నూతన శోభలతో శోభాయమానంగా వుందనీ, కేవలం [illegible] అచ్చుపనే గాక ఇట్టి ప్ర[illegible] కూడా కొన్ని త్రివర్ణ చిత్రాలున్నా [illegible] బాగా ఉండి ఉండేదనుకున్నా భావిస్తా, అంటలి [illegible] పాటి గంధంగారి 'నా పేరుమాత్రం చెప్పకో' అన్న రచనా, అబ్బూరి 'ముందా' శివరామకృష్ణగారి, 'వాత్సల్యం' అనువాదం అయినా, నీలకంఠం గారి 'పార్వతి' నన్ను బాగా ఆకర్షించాయనీ. దురదృష్టవశాత్తు గత సంచిక విశేషాలు ప్రత్యేక సంచికలలో వేయడం అనేది మన పత్రికాధిపతులందరూ చేస్తున్నదే. అయినా ప్రత్యేక సంచికలు ప్రత్యేక సంచికలుగానే ఉండి వాటిలో గత సంచిక తరువాయిలూ, విశేషాలు లేకుండా ప్రత్యేక సంచికలు వేసే ఆంధ్రపత్రికాధిపతులూ సంపాదకులూ గమనించిన బాగుంటుందనీ, [illegible] లాటి కథలు అట్టి వ్యాపారస్తులకే వదలి [illegible] నిక్కచ్చిగా ఉండేటట్టు చేస్తే మంచిదని [illegible]

శ్రీ అప్పారావుగారు తమ ప్రత్యేక [illegible] సంచిక ద్వారా పాఠకుల మన్ననలందిన ఇట్టి ప్రత్యేక సంచికలు సాలుకు రెండు మూడు సార్లయినా వేస్తారని ఆశించుచున్నాను.

"భావన"

[illegible]